

differens, sic inquit. Resina omnes desiccant, & exal/aciant. Ceterum inter se discrepant, quod plus; ac minus habeant in gustu quidem acrimonia, in facultate uero caliditatis: tum quod alie plus, alie minus sortita sunt partium tenuitate, praterea quod nonnullae adfrictionis sunt participes, alie nequaquam. Primas meruit omnium non iniuria lentissima: eam uocant mastiche. Nam praterquam quod pauca ei adest adfrictio, adeo ut stomachi ventrisq; & icteris imbecillitatibus, & phlegmonibus conueniat, insuper illi inest mordacitate uacans desiccatio: non tamen enim acris est, & maximum tenuium partium. Inter alias praefertur terebinthina, manifestam quidem, non minus similitur atque mastiche, adfrictionem possidens. Ceterum aduicam habet amaritudinem quandam, per quam magis etiam, quam mastiche digerit. Ob eandem qualitatem inest & absterfo, tanta quidem, ut & pforas sanet, quinetiam quae in profundo resident, ceteris resinis magis attrahit, nimirum cum illis maiorem habeat partium tenuitatem. Attamen picea, & hac etiam magis strobilina acriores quidem ea sunt, sed non magis tamen digerunt, neque attrahunt. Media inter has sunt pinea, & abietina, acriores quidem quam terebinthina, minus tamen, quam aut picea, aut strobilina. Habet porro etiam emolliens quiddam terebinthina: secundum locum habet in emolliendo lentissima, sicut & cyparissina acrimonia. In lib. 111. de compositione medicamentorum per genera inquit. Etenim cera ad liquidatam multo pinguius det: atresina, quae quidem arida profusus sunt, modico: liquida & secca quaedam substantiam ad emplastri crassitudinem assuere postulant. In ceris igitur non magna humiditatis, ac siccitatis differentia est: in resinis, sicut etiam in piceis genere contra, arida ab humidis permulsum differunt. Omnium ergo resinarum siccissima est, quam nonnulli frictam, alij colophoniam appellant. Huic succedit, quae ex feticibus impura, nec frixa sumitur, quam si purges, in frictam mutabitur. His ambabus sicior est, quae dicitur pityonim physema, ac si dicas pinea germinatio. Hanc sanè, ceu squalidam in praesentis emplastri compositionem non esse idoneam ratus, abiecti; usus autem sum fricta, & liquidis. Iam uero ex his quoque nonnulla

Resinarum
vices ex Gal.

diutius liquida permanent, quemadmodum terebinthina, alia cito inarescunt, sicut strobilina: media utriusque est abietina. Quinetiam facultate calidior est quidem strobilina, uox uero abietina, deinde terebinthina: cupressi resina miscere non ausus sum, ut quae nonnulli adstringeret. Putabit forsitan aliquis nobiscum dissentire Dioscoridem Anazarbeum in sermone de resinis hac uerba scribentem, primo de medica materia commentario. Ex omnibus resinis principatum terebinthinum datur, post eam lentissima, tum ei, quae de pinu raditur, & abiete, post quas picea, strobilinaque numeratur. In his enim Dioscorides tanquam de infirma strobilina, optima uero terebinthina sentire uideatur. Per eum ergo ex his tribus resinis strobilina, abietina, terebinthina, principem certè strobilinae calore, secundam abietinae, postremam terebinthinam esse dixi. haec uero de resinis Galenus. Sed hac in re animaduertendum est, quod hoc in loco ceteris strobilinae non aliter praefert Galenus, nisi quod omnes caliditate tantum antecellat: siquidem in uniuersum in medicamentis componendis à Dioscoride nequaquam dissentit, uidelicet quod inter omnes terebinthina primas occupet sedes, tum paulo post declarauit, dicens. Inter resinas optimam, tanquam medicamentum in multiplicibus usus ac commodatum, merito terebinthinam affirmaueris, non tamen caliditate primas obtinere. Arbor, quae Graecè τήρυνδος, Latine Terebinthus appellatur. Arabice, Baton, Boton, Botin, siue Albotin: Italicè, Terebintho. Resina uero ita Latinis uocata, Graecis ἱερὴν nuncupatur: Arabice, Ratin, siue Natig: Italis, Ragia: Germanis, Hartz.

Nomina.

Πίσα ὕγδα. PIX LIQUIDA. CAP. LXXVIII.

Pix liquida, quam alij conuom uocant, è pinguisimis pini, piceaeque lignis congregatur. Optima est splendens, sincera, laeuis. Contra uenena, phthisim, purulentam excretionem, iussus, iulpiria, & pectoris humores, qui difficilè extusfiuntur, efficax est, celegmate cyathi mensura cum melle dato: tonfillarum & uuae inflammationes, anginaeque uilitur perunguntur: purulenti aurius infunditur cum rofaceo, & illinitur cum trito sale serpentum moribus: adiecta uero pari cera, labros vngues extrahit, impetiginesque emendat: uuluae duritias, ac sedis tubercula discant: cum farinae; hordeacea & pueri impubis urina decocta, strumas rumpit: cohibet vlcera, quae serpunt, cum pineo cortice, aut sulphure, aut sulfuribus illita. Ceterum cum thuris manna, & cerato profundus uicium sinus conglutinatur: rimis sedis, & pedum magno auxilio illinitur: vlcera replet, & cum melle purgat, quin & cum uua passa, & melle carbunculos, & putrida vlcera emarginat, disurpungunt. Erodentibus medicamentis, quas septas uocant, probè immiscetur.

Πιστὸν ὀλεῶν. PICINVM OLEVM. CAP. LXXIX.

Pice fit quod pisselxon appellant, separato liquore aquoso, qui supernatat pici, sicut serum (lacti). Nam expansa, quando pix coquitur, supra cortinam uellera pura madescunt, acceptoque halitu eius exprimuntur in uas, idque raudiu fiat, donec pix coquatur. Quas pix liquid a, praebet uilitates: alopecias capillo replet cum farina hordeacea illitum: quibus & liquida pix medetur: iumentorum vlcera, fabciamque emendat.

Orib. non legit.

Αργυρίο τῆς ἐγὼ πῆρας. FVLIGO LIQUIDA AE PICIS. CAP. LXXX.

It hoc modo è liquida pice fuligo. In lucerna noua, quae ellychnium habeat, non nihil picis incendito, lucernamque feticili uase in clibani speciem conformato, superius in angustum fornicato, inferius perforato, ut clibani esse solent, operito, & adoleri finito: consumproque liquore nouum infundito, quoad sufficientem uisui fuliginem collegeris. Vis ei astringens acrisque. Vtius est ad pigmenta, quibus palpebras linunt, & uenustant. & ad circumsiones. Item ubi g' abris gens pila restitui oportet, ad imbecilles, lacrymososque oculos, insuper ad eorundem vlcera non inutilis est.

Πίσα ἄρδα, PIX ARIDA. CAP. LXXXI.

Liquida pix decocta in spissam coit, (quam uocant aliqui palimpissam, quo in genere quaedam uilici modo lentescit, [bofca cognominata:] altera sicca est. Probatur pura, pinguis, odorata, sub-

Conclusa n5 legit Orib.

rufa, resinosa. Talis Brutia, & Lycia picis, resinæque simul naturam habentes. Calfactoriam unim habet; dura emollit. pus mouet, tubercula panoque discutit, vulcera replet; vulnerarijs medicaminibus commodè permiscetur.

Zdravica

Z O P I S S A.

CAP. LXXXII.

Z Opiffam aliqui aiant derasam nauibus resinam cum cera, quam alij apochyma appellant. Ea dissipandi naturam habet: quoniam marino sale macerata sit. Alij pinucum resinam hoc nomine vocauerunt.

T Ametsi de pluribus Picis generibus, de oleo, earumque fulgine diuersis, ac proprijs capitibus differat Dioscorides, cum tamen horum omnium historia notior sit, quam vt a nobis explicari debeat, operæ pretium non est de his pluribus agamus. Sed quoniam fortasse nonnullos delectabit audire, quomodo pix ipsa conficiatur, vt illis & mihi sit satisfactum, hic rem paucis aperiam, omninoque de ea referam, quæ Tridentino tractu in Flemarum montibus coram clarè perhexi. Sic ergo picem, quæ passim naualis dicitur, eo quod picandis nauigijs sit aptissima, artifices faciunt. Vteteres pinici, quo profusus tæda confectus sint, in particulas secribus concidunt, ut ex aliarum arborum truncis ad carbonis opus fieri solet. Deinde verò area ex creta paupit in medio paululum elata, extrematibus æqualiter dependentibus, vt liquor de te da residans in canalem totam aream ambientem facilius defluere possit. Itaque concisam tedam in area struis congerie locant, velut in carbonis artificio: mox hæc primum abiectum, picæ arumque frondosis ramis vndique tecla circumdataque, tum demum terra septa, lutoque obstrueta, ne quòvis modo fumo ac flammis pateat exitus, per foramen in cacumine paratum, ignem succendunt eadem, quoque ratione, qua & carbones coquantur. Quare cum desit locus, per quem flamma erumpere possit, sentiatque ob id congesta mole maximum ignis ardorem, pix liquitur, & per area pauimentum conflens in canalem circumpositam defluit, quæ per alios canales inibi artificiosè paratos picem fluentem corruiat in scrobes lignis afferibus circumdatae, ne terra defluxam picem combat: vnde postea & dolia, & eadi, & vres implentur. Operis perfecti signum si rogi decumbat, subsidatque, & liquor defluere desinat. Sic enim picem fieri vidimus a syluiculis eam parantibus, qui quodammodo secuti videntur Theophrastum lib. ix. cap. xii. de historia plantarum, vbi eadem ferè ratione Macedoniae picem urere latius tradidit. Pix liquida calefacta vna cum Thure & Mastiche; deraso occipitio adhibita prolapsam colummam restituit. Picis facultatem memoria prodidit Galenus lib. vi. i. simplicium medicamentorum, sic inquit. Pix sicca quidem desiccata, & ex calfacis secundo ad mediocribus, siue symmetris excessis: ac plus desiccare potest, quam ex calfacere. Humida verò contrà, plus videlicet calfacit, quam desiccet. habetque nonnullam partium tenuitatem, qua & asbitmaticos, & purulentos aduocat. satis est autem cyathi linxisse mensuram mellis mista. Sed & abstergendis quandam uim habent, atque concoquendi, digerendique: veluti & in gustu subamarum qui obtinent, & acre. Sic leproso vngues eximunt mista cum cera, lichenasque deterunt: concoquunt item duros, & crudos tumores omnes cataplasmatim indite. Ad ea omnia humida valentior est: arida verò pix tamesi ad hæc quidem deterior est, glutinandis tamen vniuerbis magis congruit. Ex his itaque clarum est, humidæ picis calidam humiditatem affatim esse admistam. Meminit item Galenus picis de lignis lib. vi. i. eorumdem simplicium vbi de omni fulgine scriptum reliquit. Fuligo omnis excicatoria est, ac prouidet terrenæ est, tenuium partium. Sed que speciatim in ea differentia sunt, ea pro ista materia eueniunt: ex acriore, & calidore, tali etiam proveniente fulgine: ex dulciore simili quoque & hinc fulgine proveniente. Primum enim thuris fulgine vntur, in ocularis medicinis mista, eas videlicet, quæ ad oculos etiamnum phlegmone tentatos excommodantur: atque etiamnum fluxione uexantur, & vulcera habent: nam & illa expurgat, & carne implet. Ad hæc usurpat quoque eam ad facultates, quas vocant calliblepharas. Præterea terebinthine, myrrhæque fuligo molestia caret, non aliter quam thuris: sed styracis his quodam modo valentior est: magis etiam in picis liquida, qua etiam magis cedri. Porro acrioribus vntur ad vitra palpebrarum uocata ptila, & erosos oculorum angulos, humidisque citra phlegmone. At mollioribus mitioribusque tunc ad hæc, tum ad ea, qua competere paulo superius diximus thuris fulginem. Πισσα υἱα Græcis dicitur. Latinis, Pix liquida: Arabibus, Eerf, Cest, Zest, aut kir: Italis, Pece liquida: Germanis pix omnis, Bech: sicut et Hispanis, Pex negra: Gallis, Poix fondue, liquida tantum. Πισσα ζωα. xii. παλιμνια Græcè vocatur, Latine, Pix sicca: Italicè, Pece secca: Gallis, Poix seche: Quod Græci πικρὸν λευκὸν, Latine Picinum oleum dicunt; Arabes kelsen, seu kâse; Hispani, Azei de pez.

Non concidit ratio.

Picis facultates ex Galeno.

Fulgiginis vires ex Galeno.

Nomina.

Hoc loco non de videri, id est, odorata, ut communis lectio habet, sed de videri, hoc est, viscosa legitur in Orisassij codice manuscripto libro, x. i. simplicium. Harum lectio enim que sit melior in probatione picis sicca, aliorum sit iudicium,

Α' οφατος.

B I T U M E N.

CAP. LXXXIII.

B Itumen Iudaicum cæteris anteponitur. Cuius probatio est, ut purpurea modo splendat, sitque ponderosum, ac valdè odorem vibret. nigrum autem & fordidum, vitiosum est. Adultera turpice, Gignitur in Phœnicæ, Babilone, Zacyntho, & Sydone, J Liquidum inuenitur in Agragantino Sicilia, fontibus innatans, quo vruntur ad lucernam lumina, olei vice. Hallucinantur, qui id Sicilicum oleum nominant; namque liquidum bituminis genus esse constat.

Non habet Orbis.

Πισσα φφατος.

P I S S A P H A L T V M

CAP. LXXXIII

N Ascitur in Apolloniatarum agro circa Epidaurum, quæ pissaspphaltos appellatur. Ea Ceraunijs montibus deuoluta impetu fluminis rapitur, æstuque in litus expuitur, illic coacta in glebas mistam bitumini picem redolet.

Νεφεα

N A P H T H A.

CAP. LXXXV.

N Aphtham vocant Babylonij bituminis colamen, colore candidum; inuenitur etiam nigrum. Vis eius ignem rapax, ita ut ex spatio protinus in eam transliant. Ad suffusiones oculorum, & abungines

ista omnia desunt i meo & Dragomani.

albugines vitulis. Bitumen omne discuit, glutinat, emollit, ab inflammatione tuetur, vulvarum proci-
 dia, stragulationesque olfactu, suffitu, impositu, emendat: comitiales morbos suffitu deprehen-
 dit, gagate lapidis more: purgationes mulierum cum vino, & castorio potum elicit, tussim veterē, &
 anhelitum adiuvat: serpentum moribus, coxendicum, laterunque doloribus auxiliatur: datur cōgia-
 ris in cataportio decurandum: cum aceto potum discuit: dyfentericis quoque pitu-
 fana liquatum infunditur: defillationibus suffitione medetur: mitigat denarium dolores oblitum. Cete-
 rum pilos incommodos ficcum replicat, specillo impositum: conlactum autem, & cum farina hor-
 deacea, nitro, & cera illitum, podagris, articuloꝝ doloribus, lethargicis que prodest. Pissasphaltos
 eadem, quæ pix, & bitumen, si miscantur, potest.

L Egitimum quidem Iudaicum Bitumen hoc quo (quod sciam) in Italian non aduehitur: id nanque, quo officina vtru-
 que, impositura quadam est, pice, petroleo, & alijs nonnullis parata. Igitur mirari non licet, si id Dioscoridis hi-
 storia minime respondere videatur. Optimum in Iudæa provenit in quodam lacu, qua Iordanis amnis inluit, qui ad vrbe
 Hierico quindecim tantum millia passuum distat, si Brocardo fides habenda est, qui Palestine topographiam edidit. Nil
 verò aliud bitumen est, quam pingue quoddam lacus illius aquis supernatans, quod vndis ventoque agitation in litore con-
 crefcit, densatur, coit, tenacissimumque redditur. Nullum in hoc lacu (ut Galenus testatur lib. 1111. cap. xxx. simpl. medi-
 camentorum) animal, nullaque stirps innascitur, neque vultur ob aquæ ingentem salcedinem. Imò cum duo ingenia flumi-
 na in eum confluant, in quibus pisces innumeri, præsertim in eo, quod prope Ierichonem fuit, quod Iordanem appellant,
 nullus omnino piscium fluminum ofusc excedit. Quinimo, eodem auctore, de his, quæ in eum projiciuntur, nihil mergitur,
 sed instar navis, super aquam fertur. Quippe hoc esse verum probari facile potest experimento, quod sensibus præter-
 naturaque navis lenius admodum marinis, quam dulcibus fertur aquis. Proinde loco citato hæc scribit prodidit Galenus. At
 aqua, quæ ex lacu Syriæ Palestine, quem alij quidem mare vocant mortuum, alij stagnum bituminosum, gustantibus non
 salis modo, sed & amara est. Salem vero etiam habet ex sese natum, perinde subaëarium, primoque statim aspectu vna cum
 universo mari tum candidior, tum erassior apparet, salugini meræ similis: in quam si in illi incias, ne liquari quidem
 etiam possit: plurimum enim eius in se habet: ac si quis in eam se mergat, continuo sale tenuissimo velut conspersus, vndique
 emersere conspiciat. Quapropter etiam aqua illa, quam cætera marina grauior est, idque tanto pondere, quanto fluuii illi
 marina, itaque si volueris te ipsum decedere in profundum, ne sic quidem poteris deorsum ferritua attollit, eleuatque aqua:
 non sanè quia natura leuis sit, quod quidam veterum sophistarum prodidit, sed vt censuit Aristoteles, propter grauitatem
 instar luti, quæ leuiora sunt, gestans. Proinde si hominem ligatis manibus, pedibusque in stagni illius aquam coniec-
 deris, vna haud ferretur. quæ verò sicut naues in mari onera plura, quam in fluuijs citra submersorem portare valent, eun-
 dem in modum in stagno mortuo multo plura, quam in mari. T autò enim est, quæ in illi est aqua, marina grauior, quanto
 marina lacustris, aut fluminis. Inest enim ei salis substantia, quæ terra, grauius est. Ipsique tibi marinam, si lubet, efficere
 licet, alie in aqua fluuijs colloquato, cognoscereque quanto grauior reddatur aqua cuiusmodi, quis si dulcis. Quin &
 modum iam inuenit, moderatà ad salendum conficiendi saluginem, si ouum in ea videatur natare: iam enim tantum
 sudat, ac nondum super saluginem superficem innatat, aquosius magis est, & dulcis: grauior verò salis est, vbi tanta est salis
 copia indita, ut amplius liquari, qui postea adicitur, nequeat. quam aquam si pendere non grauioribus, omnium aquarum
 comperis grauius. Itaque ego quandoque inanem esse diuitis cuiusdam ambitionem offendi, qui tantam in Italia ma-
 ris mortui aquam deuenit, quæ cisternam implere posset. Nava id ipsum ego expedit prestati, sale plurimo in aqua potabi-
 li coniecto. hæc Galenus. Lacus iste, quem aliqui mare mortuum uocant, ille quidem est, quem sacrate veterum monumenta
 exortum esse, vbi Sodoma, Gomorrah, aliæque finitime ciuitates cælesti igne aborsis, subter aqua fuerunt. Quod etiam Galeni
 auctoritate comprobatur, qui eodem loco citato lacum hunc Sodomeam appellari ferunt. Eructat continuè is, ut quidam
 Patriarcha Hierosolymitanus fuis scripsit perhibet, nebulosus quosdam vapores fatorem intolerabilem vntem, qui pos-
 stea ventorum flamine per conuales olum fertilissimas exagitat, perpetuam sterilitatem relinquunt, ita ut longo terrarum
 spatio nec herba, nec arbor, nec ullum denique germen proueniat, neque vireat, nisi iuxta Hiericum, vbi ad Elisæ fonte irri-
 gantur horti. Tradit Plinius hunc lacum longitudine centum millia passuum excedere, latitudine maxima uiginti quinque
 millia passuum implere. Idem Pissasphalti inter picis genera meminit libro. xxiiii. capite vii. sic inquires. Est & Pissa-
 sphaltos nista bituminis natus alius ex Apolloniarum agro: quidam autem ipsi miscent. Afferunt ex eodem agro
 etiamnum hoc quo: si quidem ex Apollonia Epirc, quam vulgò l'aloniam nuncupant. Vtencius pissasphaltum prociandis
 nauis copiosum importatur: quippe quod picea picis consilium, valentissimè id inueniri presert. Nuper ex Dalmatia affer-
 rit cepit, ubi prope Lesinam non longè à Narenta foditur: cuius amicus quidam mihi copiam fecit. Foditur & in Panno-
 nia, ubi id incolæ fossitiam ceram esse existimant. Scribit Fuchsius libro primo de componendis medicamentis: pissasphal-
 tum nunc etiam tribus ferè milliaribus ab Ißpruch reperiri, vocarique Germanico ferone Trischembul, cuius portione
 aliquam adhuc se habere fatetur, sibi à Georgio Collimitio transmissam, quæ succenta bitumen accipiem versissime redolet.
 Sed equidem vereor, ne ipse quoque decipiatur, vna cum Georgio illo. Is enim lapidem egagatem, qui ferè tribus ab ea ciuitate
 Germanicis milliaribus (vt Fuchsius inquit) in litore cuiusdam torrentis frequentissimum reperitur, pro pissasphalato ostendit
 debet. Sed illius error, dum ego in Ißpruch essem, à clarissimo Ioanne Petro Mercuriano medico Regino, & a me pariter de-
 prebentis est: quod lapis Germanica lingua Trischembul vocatus, est lapidè gagate modo conflagret, & bitumen redo-
 lentes ascesis; nunquam tamen ut pix, & asphaltus igne liquefit, sed ligni, vel tædæ modo comburitur. Præterea uti-
 mum bituminis genus, quod Naphtham uocant, Plinius libro. ii. capite cv. in. in Auslagenis Parthia inueniri prodidit
 tamque esse hinc ignem cognitionem, ut transiliant protinus in ipsum undecunque visum. Quod est in Italian aliunde
 (quod sciam) non inferatur: imbi tamen pluribus in locis id generis erumpit, quod eisdem cum igne præstat effectus: quale
 est, quod in agro Mutinensi & alijs quibusdam in locis in Insurbia scaturit, petroleum, sive saxeam appellatum. Ceterum id
 quidem mirum admodum de petroleo omnibus videri debet, quod mihi narravit Pofonij Vngaris Illustris hæc Hercules à
 Contrarijs Ferraricis, eo tempore, quo Maximilianus Romanorum, & Boemia rex, Pannonia coronam suscepit. Nar-
 rabat itaque Comes suo quodam in pradio se puteum habere, in quo una cum aqua petroleum distillat è terra meatiibus. At-
 qui cum rime quadam in putei fundo hiantes exorta essent, è quibus petroleum distillat, cementarium sabbium se
 condidisse, dicebat, qui rimas diligenter obtuleret. At cum arifex sine lumine id præstare nequiret, laternam exposu-
 isse, eamque illi in puteum demissam esse perquã diligenter oculos am. Verum paulo post, euasente affirmabat, ut petroleum
 ignium rapax accensus putei parietibus, & impetuoso admodum excitato uapore, non solum cementarium arifex illum,
 perinde ac è bombardæ extinguitur: sursum extra puteum eiacula: sed etiam putei testum totum in aera euasisse accensus
 legentis

Bituminis
 conficiendo.

Pissaspha in
 conficitur ano

Fach. &
 quodam lap-
 fus.

Naphthæ me
 tio.

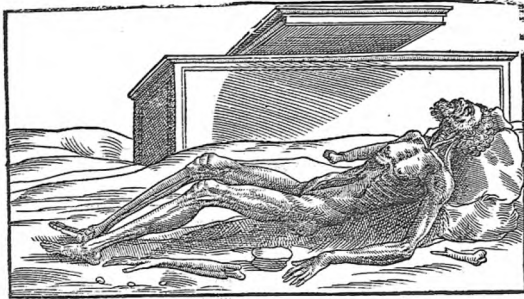
Petrolci en-
 iustillam hito-
 ria.

lagenis nonnullis petroleo plenis extra putei bossum existentibus. quarum igne astantes quidam maxime laesi sunt. Hinc itaq; adducor omnino ad credendum, nil aliud petroleum esse, quam Naphtham, bituminis colamen, de quo scripsere Dioscorides, & Plinius. Sed vt redeamus, vnde digressi sumus, bitumen Sodomeum non nisi fictitium, vel impostorium malitia adulteratum adhibetur. Proinde Brasavolus in syncri defectu Mumiam ad Mauritania vocatam substituit, quod certo credideris, mumiam esse legitimum Palaeatinum bitumen. Quandoquidem existimavit, sicca tum Arabum, tum aliarum gentium corpora, quae promissa ex Syria, & Aegypto Venetas deferuntur, cum sint ex infima illius regionis plebecula, vix aloe, myrrhae, croci, & balsami ex more Iudaico, dumtaxat asphalto impleri: quod eorum pauperum aromatum sumptus non toleret. Hoc fundamentum hinc icelle videtur, quod Strabo literis mandauerit bitumen Sodomei lacus in vsum esse ad tutanda hominum cadauera. Sed, quantum ipse ex Arabum scriptis deproptis, apud eos M V M I A potius esse pissasphaltum, quam

Bras. opinio improbat.

Mumiz consideratio.

M V M I A.

asphaltum: quidam scribit Auicenna, mumiam eadem prestare, quae asphaltum pice commistum. Ex quo facile conijcere possimus, siquidem illa pissasphaltum tantum impleri. Cui etiam subscribit Serapio, qui de Mumia differens, ex Dioscoridis auctoritate, eadem, quae Dioscorides de pissasphaltum tradidit, ipse verbotenus ad mumiam retulit, sic inquit. Mumia est in terris Apolloniae: de scendis naque ex montibus, qui ducunt flumina cum aqua, & eijcit eam aqua fluminis in ripis, & est coagulata, & fit sicut cera, & habet odorem picis misce cum asphaltum cum aliquo fetore: & virus eius est, sicut picis, & asphalti mistorum. Vnde potius asferendum putauimus, nostram Mumiam esse pissasphaltum, quam asphaltum. Et quantum dicit Strabo bituminis Iudaeici vsum sic ipse ad coferuanda cadauera; non tamen negat, quin bituminis admisceant, fiatque pissasphaltum factitium. Vt enim Serapio, & Auicenna has misuras optime viderant, utpote quibus non modo Syri, sed & Ius gentis Mauritanii vterentur. Quo fit, ut Brasavoli sententiam non probandam existimem, quod scilicet vulgaris Mumia bituminis loco in componendis medicamentis substituitur. Nanque Mumia praeterquam quod est (ut puto) syncrium pissasphaltum, vel asphaltum pice mistum, concepit defluentem humorem, qui continuo de cadaueribus in sepulchris liquatur. Et ex quo credendum est, eam non parum suam immutasse naturam. Porro satius ducere Galenum, & Paulum consulare, qui in succidendis, si desit asphaltum, picem liquidam subdunt. Caterum notare conuenit Serapionem Mumiam Dioscoridis pissasphaltum adieuisse, ut quae aliquam inter se cognitionem haberent, abinuicem non disjungeret: non enim erat nefcius, huiusmodi cadauera pissasphaltum impleri, quae admodum myrrhae, croci, aloe, ac etiam balsamo simul admixta implebantur: quae veram tractu temporis conficiebant mumiam, cuius meminit eiusdem capituli initio, his verbis. Mumia sepulchrorum sit e myrrha, aloe, aliisque rebus his additis, & humiditate, quam exudant humana corpora. Vt erantem hac nostro tempore in Italiam haudquaquam aduehit: quippe quod hac missione nulla earum regionum cadauera praeter nobilium, ac diuitem condidantur: & hi quidem sepulchra sibi constituta, diligenterque occlusa. Idcirco non ita facile istorum corpora surripiposuit a mercatoribus illuc profectis, vt minori tum difficultate, tum suspitione auferri possunt pauperum, & ignobilium, asphaltum pice misto, vel ipso pissasphaltum confarctis. Ideoque aperte falluntur, qui proleguntur Mumia arefactam istiusmodi cadauerum carnem assumat, non autem eorum infarctum, & eluti sepulchrorum quam plurimi, qui carnes & ossa contundunt, eaque medicamentis admixcent, quae mumiam exposcunt. Necesse igitur est legitimum mumiam expectentibus ut in hospitalibus nostris cadauera obeuntis aloe, myrrhae, & croci repleri curarent, eaque deinde suo tempore eximi. Hanc tamen nostram sententiam pluribus refellere contendit Petrus Bellonius Cenomanus, vir ex eo fortasse peritus iudicandus, quod profiteatur se Asian, Graciam, Syriam, Aegyptum, & Arabiam peragrasse. Quippe qui putet, non aliam esse Mumiam apud Graecos, & Arabes, quam pissasphaltum. Sed quod eius argumenta non sint tantimoties, ut oppositum nobis persuadere possint, & quod potius idem hallucinetur, in epistolis, quas conscribere instituit, adiuuante Deo, laudis ostendat. Vbi etiam plurima eius errata attemus, quae in libellis, quos tum de medicamentis cadauera seruatis, tum de resiniferis arboribus, tum etiam de piscibus condidit, legendo adnotauimus. Quandoquidem nostrum in primis innotuit non est in his commentariis nostras ad vnguentum tueri sententias, atque ab erroribus, quibus notati erimus, nos iudicare, sed quantum possimus materiam medicam a mendis expurgare, eaque illustriorem reddere, & in primum candorem restituere conans. Porro Mumia de cuius viribus iam nobis differendum est, (vt Arabes tradunt) quam plurimis polleat facultatibus: siquidem secundo ordine tum siccatur, tum ex calcificat: capitis dolores frigiditate obortos absque humorum praesentia mulcet. Medetur hemicraeae, paralyti, oris distractionibus, comitialibus, vertiginosisq; si ex amaraci aqua naribus immittatur. Leuco oleo, siue hyoscyamino grani pondere subacta, ad aurium dolores frigidos utiliter in eorum coacuitatem infunditur. Prodest quatuor granorum pondere ex thymbrac decocto resoluta, gula cruciatibus. Spota ex rixiphorum, hordei, & myrorum decocto tribus diebus continuis, uisentibus opem non modicam praestat. Granorum item quatuor pondere, stampa ex aqua menthae cordis affectus remouet: cum decocto vero cumini, anni, & cari, tum ventriculi, tum intestinorum status discutit. Bibitur utiliter ab aloe deuolutis ex siliqua Aegyptia medulla, additis Lemnia spha-

Mumiz vires.

Bellonij opinio explorata.

gide, & rubia radice. Hausta trium, uel quatuor granorum pondere singulum inbibet, si tamen ex cumini, & apij decocto affimatur. Erinis imposta, additis moscho, callore, & oleo balainio, naribus commodè inditur ad diuturnos capitis dolores, praesertimque cum, adhibitis alijs, contumax morbus non soluitur. Gargarizatur cum oxymelite aduersus anguinam: & ad lenis effectus ex cari decocto utiliter bibitur: & contra lethalia uenena ex decocto tribuli marini, & fetidi leserpitij gnomiuminamento non modico sinitur. Item ex uero contra scorpionum icibus bibitur, icibusque locis cum recenti bubulo butyro nullissime imponitur. Adfringit mima illita externa sanguinis profusio, pota uero internam: proinde periculosi ad cruentas excretiones. Ex caprillo lacte pota opitulatur exulceratae uesicae, internis penis de quatuordecim, & uirum nam egre continentes. Non desunt qui credant, humorum cadauerum ossa in puluerem redacta, & in potu exhibita varijs corporis languoribus professe, os ipsum uenique membro tribuentes. Quod penitus refellendum non est: quidè ipsi se pluris uidi in comitiali morbo cranium humanum in puluerem redactum maxime profecisse, sicuti etiam calculosis renib, & eorum doloribus. Sed ad Bitumen redeamus, à quo nos penè disiunxerat mima, ne à nostro insituto recedamus. Huius meminit Galenus lib. xi. simplicium medicamentorum, sic inquit. Bitumen, uñ & ipsium est ex ijs, qui in aqua marina pro ueniunt, & in alia quapiam, quo non est marina dissimilis, ut in Apollonia Epiri, & per alia id genus loca, multis aquis sponte nascentibus, seu summa quadam innatis hoc medicamen reperitur & molle quidem est, dum innatit, postea uero rescatum pice sicca durius efficitur. Optimum uero bitumen in mari, quod mortuum uocant, prouenit. Est autem id stagnum salsum in caele, hoc est caua, Syria. Ceterum medicaminis ipsius us est tum resicatoria, tum exalfactoria in secundo ordine. Merito itaque eo utuntur & ad glutinationes uulnenum resctorum, & ad alia omnia, qua exicari debent cum modica exalfatione. Nomen eius Graecum est ἄσφαλτος: Latini, Cratum, Bitumen: Arabicum, Hafsra Hieidi, siue Chefer alibud: Italianum, Bitume, & Asphaltum: Germanicum, luden leim. Πύσσας uero sic Graecis, dicitur, ut Latine Pissasphaltum: Arabibus, Mumie, Mumiy, seu Mumia: Italis, Pissasphalto: Hispanis, Cera de minera.

Bituminis hiflor. & vires ex Galieno.

Nomina.

Κρυπτικες

CVPRESSVS.

CAP. LXXXVI.

Cypressus refrigerat, & astringit. Cuius folia ex passio, & exiguo myrrhae pota, uesicae rehumatissimis, & urinae difficultati auxiliantur. Pilulae autem ex uino tuar in dysenteria, alui fluxione tuiffi, & orthopnea, aut si reiciatur sanguis, conuenientissimè bibuntur, earum decoctum eodem pbe: effectus a tuse cum fico duritias emolliunt, nariumque polyo medentur in aceto coctum cum lupinis detritis icabros vngues eijciunt; hernias intestinorum prolapsu erumpentes illitu reprimunt. Folia eadem praestant. § Pilulae cum arboris coma suffitae, culices abigere existimantur. Folia tria, & imposita uulnera conglutinant, sanguinem supprimunt; tria ex aceto capillum tingunt; illiuntur per se, aut cum poenta ignibus sacris, viceribus quo serpunt, carbunculis, & oculorum inflammationibus: admoda cum cerato stomachum corroborant.

a Celsus a n5 legit antiquij manu scriptij exemplar. sed meum, & Ca tag. hac omnia habent.

Tamestis Cypressus arbor notissima fit in Italia: quin est vulgaris sint notitia eius fructus, quos tam Graeci, quam Latini comae appellant. attamè nihil de eius historia memoria prodiderit Dioscorides, ut lestoribus undequaque sit satisfactum, hic nobis de ea differendum est. CYPRESSVS itaque dicitur etiam est generum. Quorum alterum mas est, alterum feminam appellat. Hac metam in seffigium acuminatam ducens, illa uero ramos in latum spargens. utraque proce-
40 ra est planta, recta, ramos in summitate tantum habens. Folijs est Sabina baccifera uiridioribus, ac longioribus. Conos edit ter in anno, laricis similes, crassiores tamen, duriores, compatiore, speciosioresque, in quibus semen. Fundit caudex resnam, sed modicam, Teretibinibus haud bifimilem, & facultatis fere eiusdem. Ligni materies solida, compacta, & odorata, fantolorum fere modo. Aduenia igitur quondam fuit Italia Cypressus, & difficillimè nascentium, natuque morosa, ut que in educatione plurimum diligentè expetat, & praesertim in locis, ubi suapte natura non prouenit. Tradiderunt ueteres cypressum Diti sacram: & ideo fanebri signo eius ramos ante domos ponere solebant, ubi aliquis defunctus iaceret. Ex quo more creditur eius umbra inauspica, nec quidem gratiosa. Cypressi patria, ac proprium natale solum Creta insula est. nanteque inibi quocunque loco terra moneatur, subactaque sit, nisi serantur alia, hac sua sponte gignitur, atque protinus emigrat. In idem etiam montibus, qui ad Troadem spectant, non appellato solo, Cypressus numerojsa sponte profilit. Quod admiratione non vacat, alibi non nisi tempore, & perquam diligentè cultura proueniens, & cultorem magnopere fastidians. Odere cypressi fumina, lacus, omnesque aquosos tractus, quo fit, ut in eiusmodi locis satè confestim inarescant. Quod si rectè fuisse Adamus Lonicerus non tam facile (ut puto) scripsisset, cypressum humidis gaudere locis. Aferantur & simum, quo etiam, si circumossura impleatur, non multo post tempore percutit. Mira est Cypressi facundia: etenim trifera est. colliguntur eius conis mensibus Ianuario, Maio, & Septembri. Semen y innaescitur, grans adeo pusillissimae, ut aramis comparari possit: & id enim egre perficitur. Non omitendum naturæ miraculum, ex tam paruo semine gigni tam proceras arbores. Semen uire formicis expetit, ampliato etiam miraculo, tantuli animalis cico abjani natalem tantarum arborum. quod fit, ut fructifer & Cypressi nunquam formicis sint defuitus. Cypressus perpetua coma uiret, eiusque materies nec cariem, nec vetustatem sentit, ut etiam cedri, ebeni, lozi, taxi, buxi, & olej. Proinde ueteres non aliam ob causam ex cypressina materie simulacra sculpebant, nisi quod ad aeternam diuturnitatem permanens praetant, relictis Romae illud tonis in arce. Fert & Cypressus liquidam resnam larigna similem, sapore uero acerrimam.
60 Reliqua femina tradunt, folijs cypressi tuiffi si misceantur a uermiculis quibuscunque non tangi, neque erodi. Lignum autè (ut aunt) nulla temporis diuturnitate succulentiam exiit. Cononum decoctum ex aceto paratum dentium dolores multat, si eo sepe os colluatur. Idem quoque praestat foliorum decoctum. Hoc quoque medicamento uirilignes curantur. Eorundem & mulorum unguum cinis, oleo Myrrino ex ceptus ualet illius ad capillorum defuuium. Idem (ut Marcellus inquit) impari numero minutissime tritū, & ex uino uetere haustū, iussim potentissime leniunt. Rectè, uiridèq; conis berniosos magnopere inuant, si eorum decoctum ex uino uetere paratum, quotidie affectè biberint trium unciarum pondere. Interim tamen folijs cypressi rita testiculis illinenda sunt. est enim hoc auxilium multis experimentis comprobatum. Idem praestant tenera arboris germina commanfa, ita ut eorum succus deglutiantur. Sunt qui pusillam cypressum, nonnullis etiam Cypresso uirgò dicitam, abrotanum feminam uocent, & similitudine, quam hac cum arbore in multis habet. Idcirco non fortasse aberrare: qui certo crederet, Plinium libro xxi i. capite xv. de chama cypariso herba differenter, de hac intellexisse: praesertim cum tradat, ipsam ex uino potam contra serpentium omnium uenena, scorpionumque icibus pollere: siquidem & nos-
stra hac aetate plerique abrotanum feminam ad idem vsurpant. Quod item ad alui itineas necandas bellarijs immiscet, ut

Cypressi hifloria.

Adami Loniceri lapsus.

Cypressus folia.

Cupressi vi-
res ex Gal.

arte pueros ad comedendam alliciant. Hetrusci hanc Santolina vulgò nominant, de qua cum libro tertio in abrotani mentione nobis latius sit differendum, hic plura dicere superuacaneum esset. Cupressi meminit Galenus libro VII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Cupressi folia, germina, pilule recentes, & molles magna vulnera conglutinant in doris corporibus: ex quo clarum est, quòd resiccandi vim habet absque insigni acrimonia, aut caliditate, sicut certè & gylus testificatur. Apparet enim in ea lenis quidem acrimonia, sed plurima amaritudo, multoq; etiam plus acerbioris in tota planta. Tanta ei inest acrimonia caliditasq;, quanta satis sit deducenda in altum acerbioris, ac nullam tamen mordicationem, aut caliditatem in corporibus efficit. Proinde in alto latent in flaccidis, putrescentibusq; affectibus humiditates innoxie, turq; depascitur, atque absmit: cum que exalfaciant simul, desiccantq;, eas quidem que contenta sunt, absumant, ceterum acrimonia, & caliditate alias attrahant. Sic enterocelicos iuuat: siquidem exiccat, roburque addit corporis partibus præ humiditate laxis, & ipote cum adstritio in altum subeat, deducente ipsa caliditate, qua admista est, eum seruante modum, ut deducere quidem valeat, non tamen mordicare queat. Quidam ea utuntur ad carbunculos, & herpetes potentia miscentes, tanquam absfont citra exalfacionem eos morbos facientem humiditatem. Sunt qui ad erysipelata utantur, admista mirum potentia cum aqua, aut oxycrato aquoso. Κουρίστος Græcè uocatur: Latine, Cupressus: Arabicè, Sâro, aut Seru: Italicè, Cipressò: Germanicè, Cypressen: Hispanicè, Cipres: Gallicè, Cyprez.

Nomina.

Iuniperi con
suetatio.

Reperiuntur Græci Dioscoridis codices (ut etiam adnotatum reliquit Marcellus) in quibus Iuniperi caput prorsus de
 præsertim legitur, quibusdam additur, quos Dioscoridis doctrinam minime sapient. Siquidem nec Galenum, nec
 item Paulum Aeginetam, minusque Serapionem, qui tamen uerbo tenus Dioscoridis scripta per capita ligna refert, illud
 videri posteritatis memoria prodidisse constat, quod scilicet rametusa ligni Iuniperi epota homines perdat; præsertim
 cum eius bacca contra serpentium ius efficacissime demoritur: bubaturque, ac illinatur foliorum expressis succis ad vi-
 perarum morsus. Adde etiam quod factus periculo id omnino falsum esse deprehendatur. Quare non modo non credendum, sed
 ne cogitandum quidem, casum non ineptus à Dioscoride scriptas: quin potius illi adscriptas esse existimandum. Siquidem cum
 Orbisæus, qui Plantarum historias perquam diligenter ex Dioscoride transcribit, Iuniperi historiam prætermittat, id quidem
 manifestè indicat hæc omnia esse Dioscoridi adulterina. Nam scripsisse Dioscoridem maiorem Iuniperi fructum haberi in uicis
 inglandis magnitudinem, alterius verò nucem ponticam æquare, nihil est quod cum adducatur ad credendum, & præsertim cum
 de hæc tam uarias sint lectiones. His ergo rationibus adductis, non temerè partem illam, utpote additionem, esse capi-
 resecandam duxi. Sed non desunt recentiorum quidam, qui ut noui aliquid in medium afferre uideantur, Dioscoridis Iuni-
 perium contendunt, nihil aliud esse quam Theophrasti cedrum. & erroris in hoc Dioscoridum accusant. Sed y potius uidentur
 somnia describere, quam uera, ut faciliè cuiuspiam palam fiet, qui diligenter Theophrastum perlegerit. Habet enim is duo ce-
 dri genera, alterum lycium, alterum Pheniciam, de quibus in Iunipero nihil memini Dioscoridis. Sed maior & minor
 Iuniperum describit, non lycium & Phenicum ex Theophrasto, ut noui hi censors somniauer. Maior & minor
 Iuniperi species in pluribus Italia locis reperitur. T uscia vrbana alit, quæ in proceram arborem assurgunt, videnturque hæc fre-
 quentes in agro nostro Senensis: quarum fructus syluestribus & crassior, & dulcior habetur. Folio vrbane æsculeto, coro-
 nary Rosmarini effigie, angustiore tamè. Ligni materies ad cæternos annos incorrupta perdurat: proinde iussu Hannibal' et
 Plinius tradidit libro xvi. cap. xl. Jemplanum Diane Ephesæ Iuniperinis trabibus extrui, quod per multas ætates esse du-
 raturam. Igitur mirari non licet, si chymistæ assueverant, carbonem Iuniperinum accensum, & suo cinere obrutum ignem
 integro anno sone. Profert ex se Iuniperus gummi masticæ simile, quod & Sandaracham, & Vernicem appellant. Hoc
 primum cum metitur, canidum splendens colore: senescens uerò in rufum abit. Porro hæc ignorandum est, hæc Arabum
 sandaracham à Dioscoridis sandaracha perquam longè distidere. Nanque Græcis, sandarachæ esse fossilis ad arjensis, visæ auri
 pigmenti genera referenda, erodens, & exitiale medicamentum, ut amplius in quinto libro, Deo dæce, dicemus. Verim hæc
 sandarachæ nomenclatio in gummi Iuniperi inuectæ fuit à medicis, qui Mauritanos secuti sandarachæ Arabicum nomen (sic
 enim Arabes Iuniperi gummi uocant) in sandaracham conuerterunt. Quamobrè illud adnotandum esse videtur, quod vbi
 Arabes sandaracham medicamenti inferendam esse præcipiunt, gummi Iuniperi immiscendum intelligunt: vbi uerò à
 Græcis de sandarachâ fit mentio, fossilis illa rufa, & auripigmento similis est intelligenda. Non desunt tamen qui velint
 Mauritaniorum Sandaracham non esse gummi Iuniperi, sed Oxycydris. Quorum euidentio iudicio austin faciliè subscribere,
 etenim pauci admodum sunt, qui non putent oxycydrum esse Iuniperum maiorem: adeo ut plerique vulgarium illam ab hæc
 nesciant distinguere. Tradidit Plinius libro xiiii. cap. xi. plus gummi genera, ubi gummi Iuniperinum ad nihil esse vitale
 scribit. Cuius tamen frequens usus in medicamentis contrarium indicat. Quippe hoc sincero, & oleo ex lini semine presso,
 fit vernix liquidus: cuius est usus ad illustrandas picturas, & ad noticum ferri conciliandum: vitis etiãnum ad ambrosi-
 & præcipuus ad dolores, & tumores hemorrhoidum. Sicus vernix, hoc est gummi Iuniperi (ut autor Serapio) des-
 stillatione suspendit, materiam uentris fistit, sinus exiccat immittit, haustus uerò pituitam, quæ uentriculo, & intelli-
 nus hæserit: tinea & cætera profusua animalia necat. Nervorum resolutionibus, quas humores frigidi contraxerint, opi-
 tularum. Capitis distillatione sustitui dicitur. Idem exceptus sanguinis excreationes suppressit, & hemorrhoidas fluentes
 illius. Adidit tunc rosaceo, tum myrtilino sedis rimas coerct, & hiantinus frigore manuum, pedumque fissuras illius suc-
 currit. In summa calfacit, & siccit primo recessu. Sandaracæ igni admodum fumum dentium dolores mulcet, ubi per insu-
 dibulum ad affectum dentem peruenit. Eiusdem pulvis oui albo subactus, & fronti temporibusque illitus, sanguinem rari-
 bus fluentem sistit. Est & Sandarachæ ceruginosi mellis genus apud Plinium, quæ de libro xi. cap. v. i. ita scribit. Præter
 hæc conuehitur Erihæcæ, quam alij sandaracham, alij carintum uocant. Hic erit apom, dum operantur, cibis qui sine inueni-
 tur in saorum inantibus sepositis, & ipse amari saporis: gignitur rore uerno, hæc enim Plinius. Cæterum oleum, quod
 ex Iuniperi materie (ut chymistæ dicunt) per descensorium duobus aduersis fistilibus, tum pariter utrisque instrumentis elici-
 tur, calidum ore contentum dentium dolores mirifice mulcet, si tamen frigida defluxione afficiantur: Fit ex bacis hoc longè
 præstantius, odore perquam incido, foliorum & baccarum Iuniperi decoctum potum ualentissimè pellit menses. Decoquun-
 tur quoque Iuniperina & bacca ex uino albo prius couof actæ, unã cum rosis, cupoffi plulifis, & myrti solijs uulissimè ad dentium
 dolores. Siquidem hoc decocto calido in ore contento faciliè inuantur affecti, & præsertim addito aquæ uitæ momento lixiuio
 ex uino albo, & Iuniperino cinere paratum, unciarum quatuor aut quinque pondere potum, ualentissimè pellit iurã, ita ut
 nonnullus uiderim hydroptic hoc tantum auxilio sanatos. Idem scabiem sanat ubi eo affecti sese perfundant. Paratur ex Iuniperino
 ligno balneum admirabilis facultatis ad podagricos hoc modo: Sumito ligni Iuniperini, concisi lib. xij. coquito in
 aqua in cortina magna, quousque tertia tantum pars superfit. Deinde decoctum cum ligno in labrum profuso. In hoc ubi
 descendit eger, sedcat umbilicotenus, & membra languida foueat. Atqui hunc præparatum esse oportet, Hoc enim bal-
 neo nonnullos podagricos in Boemia uidimus in lectulo iacentes, perpetuoque dolore uexatos, qui adeo reualuerit, ut expe-
 ditores facti, ad negotia redierint, quoquolibet ambulantes. Iuniperi & lauri cuiusque septena bacce addita casæ lignæ
 vulgaris semidrachma, & cinnamomi drachma, si in Turturis uentrem integra omnia conciantur, & Turtur deinde absta-
 tus, & gallinacæ adipæ perfusus, mulieris propediem pariturus, & ipse alterius diebus, deuorandus præbetur, prægnans fa-
 cillimè perperâ fiet. Iuniperi meminit Gal. lib. v. i. simp. med. sic iniquis: Iuniperus, calida, & sicca vrbane terij ordines.
 At fructus similiter quidem calidus est, sed non similiter sicus, vrbane in hoc primi fuerit ordinis. Arbor Græca uoce
 ἀειβάρις dicta, Latina Iuniperus appellatur. Mauritana, Arconas, aut Archenas: Italica, Ginepro: Germanica, Vuerk-
 bolter, & Krametbaum: Hispanica, Enebro, Gallica, Genre, Boemica Ialouoec. Eius autem gummi Græci uocant κηρύ-
 κων: Latini, Gummi Iuniperi: Mauritani, Sandarach: Itali, Gonna di ginepro: Germani, Vernis: Hispani Verni:
 Galli, Vernix.

Gummi Iuni
peri.

Gummi Iuni
peri usus.

Sandaracha
alia Plinii.

Iuniperi ui-
ces Gal.

Nomia a.

a βαρυπύρι
pro a grauis or-
leus Orb.
leg.
b. Μεύι πυρί
πύρι λέει
ορι. est autē
arbor robu-
sta. Sed Cata-
cuz

S A B I N A .

C A P . LXXXVIII.

Sabina duorum generum est. Vna folijs cupresso similis, spinis horridior, a grauer olens sacri. &
 feruens ærbor est coactæ breuitatis, quæ sepe magis in latitudine fundit, huius folijs nonnulli pro
 suffutu untur. Altera tamarici folio similis est. Vtriusque folia nomas siliunt, collectiones illi tui
 gant.

gant:quin & cum melle illita nigritias,fordesque repurgant,& carbunculos rumpunt: cum uino po-
 ra sanguinem per vrinam eliciunt:partus apposita extrahunt,& suffutididem præstant. Vnguentis cal-
 facientibus immiscetur,& priuatim c gluciino.

c In glucini
 cõpositione
 apud Diosco-
 ridem nulla
 fit sabinæ me-
 tio.

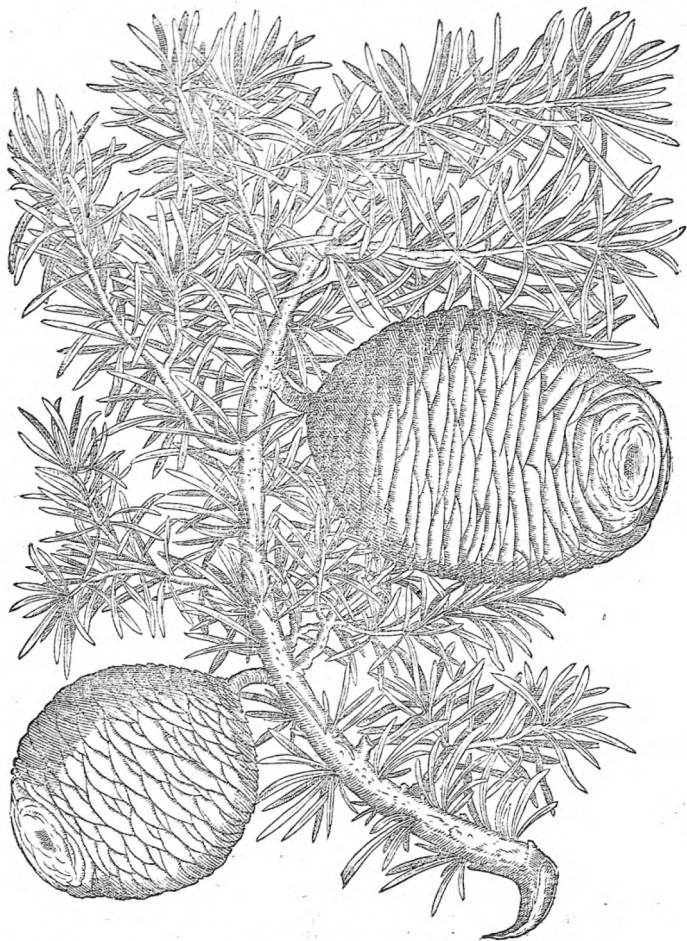
Sabinã. Planta est dehsa in latitudinem potius,quã in longitudinem se se distendens.Ramos edit flexiles,& fractu con-
 tumaces,folijs squamisve circumquaque resitos. Duim est generum,alterum quidem fructiferum,alterum sterile.Ste-
 rilis vulgaris est notitia:Folijs exit hac cupressi serè similibus,sed acuto,pungentiq,cacumine,graniter olentibus,acribus,fer-
 uentibusq. Fructifera etsi non adeo vulgaris in Italia visitur, in Germania tamen frequens reperitur, spontè proueniens:
 folio tamaricis;crassiore tamen,minimè aculeato,nec adeo,ut alterius,graniter olente,acridq. Differt hac quoque baccarum
 colore, quæ in altera rubentes,in altera carulea spectantur, sed odore, saporeque similes. Ceterum non desunt imperiti,
 qui pro Sabina quandã herbam dodrantalem sumunt, quæ quibusdam in montibus plurima nascitur, folio tamaricis, licet
 nec odore,nec sapore sabinam referat. Hanc sapius existimari esse Selaginem à Plinio lib. XXI I I I .cap. XI commemoratam.
 Nanque inibi selaginem esse affirmavit,sabina similem. Olim selaginem contra omnem perniciem habendam prodidere
 Druidæ Gallorum, & contra omnia oculorum vitia usitã prodidisse. At tanta exitit tunc temporis superstitionum mago-
 rumq. vanitas, ueluti & hoc auro apud plerãque gentium turbas visitur, ut nuncquã ad selaginem legendam accederent,
 nisi

Sabinæ con-
 sideratio.

Sulago III-
 uii.

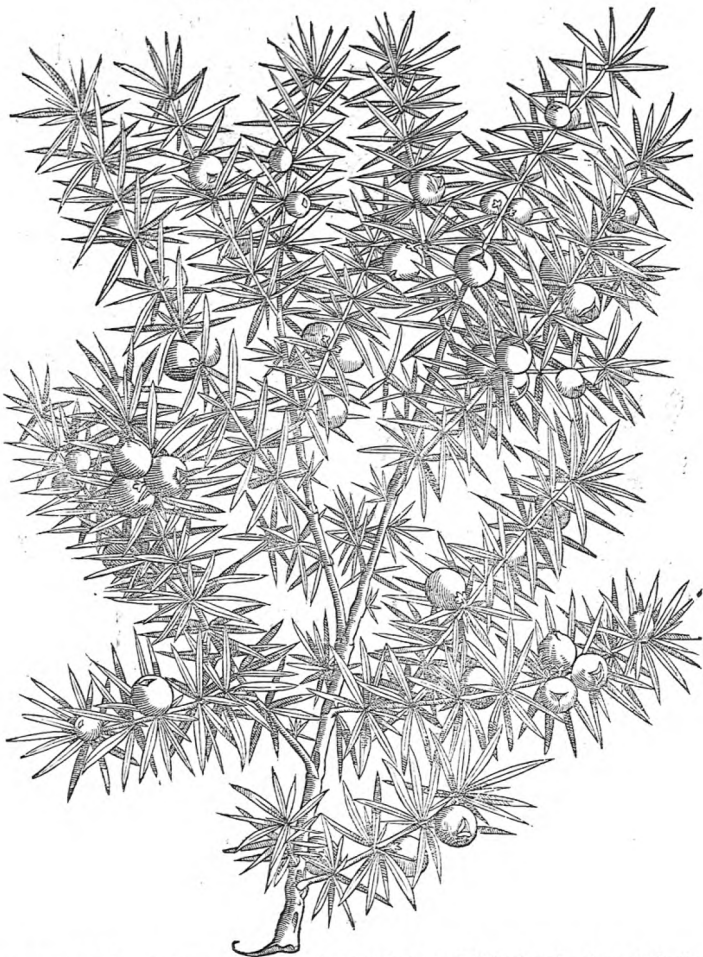

vix prius D^{omi}n^us sacra fecissent. Quin & eam inualidam omnino censebant, nisi dextra manu, & nudis pedibus legeretur. Caterum non desunt qui bacciferam sabinam, haud sabinam esse contendant, hoc, ni fallor, arguendo, quòd hæc baccas proferat, quarum in sua Dioscorides non meminit. Vnde factum est, ut quidam putauerint, eam maiorem iuniperum esse, alij verò thuiam, quam Theophrastus memoris prodidit libro 8. cap. v. de historia plantarum. Verùm utriusque, meo iudicio, in errore versantur: illi quidem, quòd hæc planta nec folio, nec flore, neque fructu, non materie, non odore, neque sapore, non ceteris denique notis iuniperum referat: hi verò, quòd thuia, ut est auctor Theophrastus, nascatur apud Ammonis delubrum, atque in Cyrenensi agro, forma cupresso similis cum ramis, tum folijs, caudice, fructuq^{ue}, mel potius ceu cupressi syluestris, præterea quòd, ut idem scribit, thuiæ materies omnino incorrupta perditur, nihil eius radice crispis sit, atque simulacra ex ea antiqui sculperent sint soliti, quemadmodum ex cupresso, loto, & buxo. Hæc autem arbor conos seu galbulos non fert cupressi modo, sed baccas: caudice non atollitur longo, sed eo breui contenta est: materie non constat incorrupta solidaq^{ue}, sed caduca & fungosa: non ut thuia peculiaribus locis gaudet, sed ubique ferè locorum nascitur. ut hinc maius atque euidens discrimen in his plantis appareat, quam ut illorum error, qui eas unam faciunt thuiam, pluribus explodi mereatur. Ideoque nostris antiquis mihi astipulandum non est, quòd nostris non respondeant argumentis, sed frivolis admodum nitantur coniecturis, ubi bacciferam sabinam Thuiam facere nituntur. Sed dicant, si sapiunt, quomodo, & quo pacto Thuia ex Mauritania, evolaverit in Germaniam, ubi in Tyrolensi comitatu plurima baccifera sabinæ proveniunt.

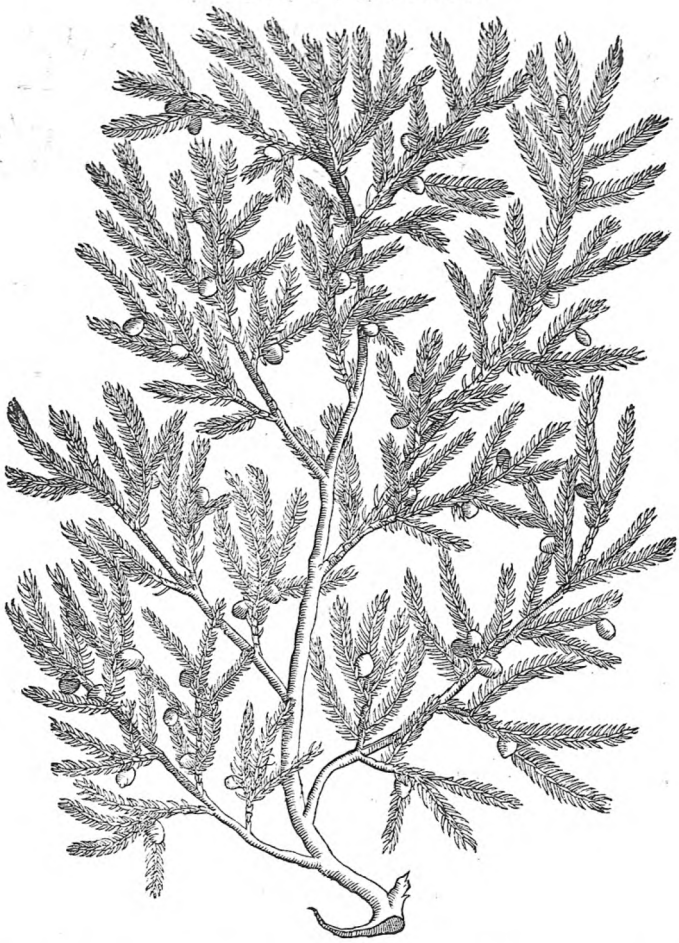

Cedri arboris
confid.

Fecit depravata Dioscoridis lectio, & scriptorium negligentia, ut non solum is autor multis in locis à recentioribus erroris deprehendatur, sed ut rei herbaria indagatoribus multum accesserit negotij in agnoscentis, demonstrandisque ipsius Dioscoridis plantis. Id, quod in Cedro accidisse videmus, cum non desint recentiores, qui in describenda maiori Cedro toto caelo aberrasse Dioscoridem dicant: quippe qui scripserit magnam cedrum baccas edere iuniperi modo rotundas baccarum myrti magnitudine. Hoc idem nobis quoque magnum facebat negotium donec clarissimus vir Augerius de Eusebecke Flander, qui septem annis, Caesaris Ferdinandi, apud Turcarum Imperatorem, oratorem egit, ad nos rediit. Siquidem is antiquum Dioscoridis exemplar habuit ab Antonio Catacuzeno Constantinopolitano viro optimo acceptum, cuius testimonio mihi iam compertum est, ne minimam quidem unguem in describenda Cedri historia à copo aberrasse Dioscoridem. Id, quod doctissimo Augerio uniuersa posteritas referret acceptum. Exemplar enim illud sic habet *αἰθρὸς δὲ τῶν περὶ τὴν μέγαν ἐξω-
πλάγιον τὴν ἀσῖαν ἐπιπέφυκα. ἀπό τῶν δὲ ἰσχυρῶν ἀποκαταστα μακροτέρη μὲν παρά τοὺς ἄλλους δὲ καὶ ἄλλοι κίθρον μίση ἀκαθάρτους ὄντες ἀκαθάρτοι ἀποκαταστα μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ἰσχυρῶν ἀποκαταστα μακροτέρη μὲν παρά τοὺς ἄλλους δὲ καὶ ἄλλοι κίθρον μίση ἀκαθάρτους ὄντες ἀκαθάρτοι ἀποκαταστα μὲν γὰρ οὐκ ἔστιν ἰσχυρῶν ἀποκαταστα μακροτέρη μὲν παρά τοὺς ἄλλους δὲ καὶ ἄλλοι κίθρον μίση ἀκαθάρτους ὄντες ἀκαθάρτοι ἀποκαταστα*. Id est Cedrus arbor magna est, ex qua cedria colligitur, fructum produci velut Cupressus, maiorem tamen ut plurimum. Reperitur & alibi Cedrus parua, aculeata inslar iuniperi, ferens fructum magnitudine myrti, rotundum. Quibus manifesto palam est, utriusque cedri bifloriam rectè scripsisse Dioscoridem, quem admodum Theophrastus, & Plinius, qui maioris cedri duo genera facit lib. X. cap. v. mihi ita scribit. Et maioris cedri duo genera, quæ flores fructum non fert: fructifera non flores, & in ea antecedentem fructum occupat nouus, semen eius cupressi.

cupresso simile. Quidam cedrelaten vocant. Ex hac resina laudatissima. materia ipsi uerò arenitas. itaque & simulacra
 deorum ex ea factauerunt. Et libro XXI. cap. v. idem inquit. Cedrus magna, quam cedrelaten vocant, dat picem, quae ce-
 dria uocatur. haec uenit Plinius. Qui fortasse non ineptè magnam cedrum cedrelaten appellauit, quoniam cedri arbores, quae
 in monte Libano proueniunt (ut mihi reuelerunt amici, qui uisueram ferè Syriam peragrarunt) tota facie abietem referunt.
 Abies autem Graecis ἐλάτη dicitur. vnde cedrelate poteri & cedrabies Latine reddi. Arbor haec (ut ydem mihi narrarunt)
 adeò magna & procerà est, ut nusquam arborem, se uidisse asserunt, quae cedrelaten magnitudine excellat. Cortice uelutur
 laui & glabro, ea parte excepta, quae à terra ad primos usque ramos attollitur: haec enim aspera cernitur. corticis color est
 ceu loti arboris. Rami ab imo usque ad cacumen ferè in rotas modum per interualla caudicem cingunt, & spatiantur: qui
 tantò minores uisuntur, quanto superius erumpunt. hinc est; quod eminus conspècta arbor pyramidis faciem representat.
 Folia illi capillata assignant, ueluti larici, uel pino, breuiora tamen, & minime aculeata. id quod etiam testatur Plinius
 lib. xv. i. cap. xx. i. i. i. Conos profert picis amulos, uerùm breuiore, crassiores, duriores & uegetiores, ut ex eius imagine
 quispiam uidere potest, pediculo pertinaciter inhaerentes. in quibus semen includitur cupresso simile, ut Plinius tradit. Cau-
 dex resinam fundit albam, & liquidam: sed trahèu temporis, solis seruire in grumos concreuit. Sunt qui asserant, hanc ce-
 drum duplicem resinam ferre: atque alteram intra corticem uomica modo coaceruari, ut abiegnam lacrymam in abiete
 oriri superius diximus. alteram uerò. extra corticem emanare. utranque ab arbore cedriam nominant. Haec sunt, quae
 magna

de magna cedro à peregrinis accepi. Porrò Cedrus cor habet durissimum, ac odoratum, colore perinde rubens atque lavignum. Tota cedri materies durissima. quam ob causam credere maiores, eam neque vetustatem sentire, sed æternam esse. Qua etiamnum ratione ductus Salomon Hebræorum rex Dei optimi maximi templum Hierosolymis ex cedri materie extruendum curavit. Ex ea quoque prisca simulacra factitarunt, existimantes tantam illis inesse diuturnitatem, quantum marmoris, aut metallicis. Cedri materie optima navigis non modò extruendis, sed & palatiorum, & arcium fabricis conveniens: quippe incorrupta quasi in perpetuum perdurat. Cedrus saxosis & frigidis locis gaudet, & montes amat præ cæteris tractibus. Perpetua coma uret, qua si castricetur, decaciminata demoritur, nec unquam inde regenerinat, utpote & cupressus, pinus, larix, & aliarum plures. In Aegypto ac Syria (ut Theophrastus & Plinius narant) reges inopia abietis cedro ad classes servantur usi. Maxima ea in Cypro traditur ad undecircemem Demetrii succisa, centum triginta pedum longitudinis, crassitudinis vero ad trium hominum complexum: Cedri huiusce maioris ramum unà cum fructu, è Libano Monte allatum, cuius hic imaginem damus, misit ad me Verona Franciscus Calzolarius pharmacopeus, ab Antrea Campana, vir quidem rei plantarum studiosissimus, a cuius icone edocui, qui medicam materiam colunt, facillè intelligent, quam magno ducantur errore, qui nostratam laricem, Cedrum hanc magnam esse contendunt. Cæterum minoris cedri binæ item species sunt (ut prædicti aut flores testantur) Lycia, & Phœnicia, iuniperi similitudine differunt folio: nam Phœnicia folium habet iuniperi, durum, spinosum, acutum, & ob id oxycedros appellatur. Lycia uerò folio confiat minore, frequentiore,

Cedri minoris generata.

quentiore, longè minus aculeato, ut ita uimiperum paruum quadatenus referat: cortice obducitur subrubo, & ramos emittit lentos, nitillum instar. Vt traque omni tempore fructum gerit: verum in oxycedro maior & pulchrior pectatur. Phenicia cedrus frequentissima nascitur in Isria, atque etiam in nonnullis lapidæ locis, uimipero admodum simili, nec nisi fractu differens, maturo, rubente, ac dulci: quo tamen eam incola à uimipero nesciunt scernere. At cum ipse oxycedrus ramosculo effem donatus à Georgio R. Esingero primario provincia Carniolæ medico, quillum ex Testino Isriae oppido secum attulerat, rubentibus bacis vndique repletum, eaque in memoria haberem, quæ apud Theophrastum, Galenum, & a ueteres alios legeram, mihi quidem fructum intuenti statim inclinavit animus, hæc plantam minorem esse cedrum. Etenim (vt memorant stirpium scriptores tum veteres tum recentiores) difficile admodum esset discernere oxycedrum à uimipero nisi hinc caruleus, pumillusque; illi nerò stauis rubensue, ac grandior fructus inesse. Eam igitur plantam, quam in Isria nasci diximus, & cuius hic effugium damus, non maioris cedri genus vllum, sed nitillum speciem esse censens, uimipero Phœnicum, quæ & oxycedrus uocatur. De Lycia autem cedro quid sentirem, vel quam plantam pro ea in medium proferrem, hæcenus non habeo, vt quæ mihi planè incomperata esset. Sed hoc anno, dum Traga Bobemorus ago, plantam mihi ostendit Adamus Leonorus pectatæ doctrinæ, & magnæ spei iuuenis, ex quibusdam Moravia montibus quodam vulgari herbario pro Sabina allatam. Vt autem ille hæc ueram cedrum Lyciam adinuenit, & pro ea mihi demonstrauit: ita mihi eius cognitionem illi acceptam referre iucundum est: atque ideo ipsam piftura, quam hic damus, exprimere curavi. Huius plantæ folia digitis atteratur, suauissimum spirant, odorem, illi quadatenus similem, qui in pinorum fibribus percipitur. Ea bacca profert, longè tamen minores quam altera, quæ in ramulorum tantum cacuminibus prodeunt. Hæc non secus ac illa primo exortu uident, mox flauescunt, denique rubent ubi plene maturuerint. Saporem habent subamarum, atque non obcurè odorate sentiuntur. Manat ab arbore magni cedri (ut supra dictum est) etiam resina, quæ propriè Cedria dicitur, utilis ad multos in medicina vsus. Sed hæc ad nos non adferunt Cyprî, neque mercatores, qui ex Syria mercionia conuehant: tametsi regionis illa plurimis (ut aiunt) cedris maioribus lateant. Pterus Bellonium lib. 11. de medicato funere, item libro de confiseris arboribus putat non modò cedrum Cedriam fundere, sed & piceam, eadem laricem, cupressum, uimiperum & betulam. Quinetiam idem suis male excogitatis cedris eas omnes facultates assignant, quas Dioscorides, Galenus, & alij quam plurimi auctores Cedriae duntaxat reddiderunt: adeò ut magno ac rideendo curre dixit suas hæc cedrias defuncta corpora, conseruare, quemadmodum ea conseruat legitima cedria. quasi idem quoque uelit, quod picea, pinus, larix, cupressus, uimiperus, & betula nullius inter se facultatibus differant. Neque certè alia uidetur mihi auctoritate uel ratione ductus, ut in hæc uerit sententiam, quam bæc, quod (crispieri Plinius lib. xv. cap. xi. piceam in Syria cedrum uocari. Sed quòd Bellonium maxime hallucinatur, utpote qui Plinius non rectè intellexerit, ex uerbis Plinii, quæ modò subiiciam, satis, ut puto, manifestum fiet. Pix, inquit, liquida in Europa à tæda coquitur naualibus minuendis, multoq; ad alios vsus. Lignum eius concisum formis undique igni extra circumdata seruet. Primus sudor aquæ modo fluit in canali. Hoc in Syria cedrum uocatur. cui tanta uis inest, ut in Aegypto corpora hominum defunctorum ea perflua seruentur. Ex ijs Plinius uerbis non aliud (meo quidem iudicio) intelligi potest, quam quòd Syri liquorẽ illum cedrum uocauerint, quoniam olim ij ex cedro tantum piceam suam conficiebat, vt ea in Europa è tæda fit. Quòd autem pice ex cedro paretur, auctores esse possunt Dioscorides, Galenus, & Plinius: non tamen contra quòd cedria ab alijs refinitioris plantæ defluat. Adde quòd à ueteribus nempe Theophrasto, Dioscoride, & Galeno nusquam (quod equidem cedriam) memorie proditum est, resina aut pice genus ullum defuncta corpora conseruare, & uincuntia corrumpere, præter cedriam: de qua omnes illi id scriptis tradiderunt. Ex quo abunde constat arborum, Plinium quidè loco citato de pice tantum cedri scripsisse, Bellonium uerò in hoc similitur hallucinatum fuisse, atque in alijs pluribus rebus ut aliquando, Deo iuante, latius ostendemus. Caterum uariat in Dioscoridis codicibus de cedro lectio. Quippe uulgatè hæc ita scripta habet, id est grauis odore, cum tamen antiquissimus codex manu scriptus habeat & τρωα τῶν κρητῶν, id est uelut mens odore, quod indicat cedriam esse uehementer odoratam, non autem grauitur olere. Quod etiam maxime testatur Virgilius libro vii. Aeneidos his uersibus de Circæ canens.

Bellonii opinio falia.

Proxima Circeæ raduntur litora terra,
Diues innaccessas ubi solis filia lucos
Assiduo resonat cantu, tectisq; superbis
Vrit odoratum nocturna in lumina cedrum,
Arguto tenues percurrrens pectine telas.

Cummi cedri meminit Fuchsius uir eruditissimus libro illo de componendis medicamentis, quem postremo locupletatum ex cunctis, in compositione antidoti Mithridatis: proque eo, quando non possit inueniri, lacrymam abietis substituendam præcipit, ratus utique eandem utrique facultatem inesse. At ego quidem Galenum secutus malum ladanum substitui, donec ab alijs aptiora profereretur, quorum meliori iudicio subscribendum sit. Est etiam (vt Plinius inquit libro 13. cap. 15.) aliud cedri genus, quod in Atlante Mauritania monte, quadam in peculiari sylua prouenit. Arbor est cupressi semine, etiamnum siluestri simili, folio, odore, caudice. Huius exultimato summa menarum causa eburne pedibus subiectis. Ex huiusce arboris materie mensa dicitur (ridem inquit Plinius) altera M. Ciceronis, altera Galli Anij, quæ seferunt uindicias uenundata sunt. Traditur & Ibas Rex duas uendidisse, quarum alteri pretium seferunt quindecies, alteri pau lo minus. Sunt qui dicant, & rectè quidem, Cedrum hæc à Thua siue Thya nihil differre, de qua meminit Theophrastus lib. 5. cap. 5. de plant. hist. Quamobrem Plinium redarguant, quòd simulac de Cedro Atlantica differit, illico caput proprium de Thua scripsit, tanquam de arbore diuersa. Verum longè aliter se habet sententia nostra. Nam diligenter Plinij lectionem enucleauimus, palam apertissime fit, Thuiam Plinio nil aliud designare, quam Atlanticam cedrum cum ibi sit habeat. De mensis tamen tacuit Theophrastus: & aliàs nullius esse Ciceronianam uelutior memoria est, ex quo notitia apparent. Etenim hæc uerba non solum Theophrastum exculant, quod eius aua nulla cedrinarum menarum extitit in memoria, sed manifestè sunt argumento, baudquaquam ignorasse Plinium Thuiam, & cedrum eandem esse plantam, cum paulò superius Ciceronianam mensam ex Atlantica cedro asseruerit, fuisse paratam. Adde quòd in antiquis Plinianis codicibus Thua caput à Mauritania Cedro separatum non sit, quod manifestè arguit Plinium adhuc Cedri illius historiam prosequi de Thua agentem, quemadmodum & ipsa uerba clarissime indicant. Quæ in antiquis codicibus ita habent. Nota etiam Homero fuit: Trogete uocatur, ab alijs Thya. Id est eadem Cedrus nota etiam fuit Homero, quam alij Trogete, alij Thyam appellerunt. Ideoque perperam egerunt, qui in Probeniensia editione Thua siue Thyæ caput ab Atlantica Cedro diuiserunt, baud rectè Plinium intelligentes. Ac præter id lectionem eius corrumperunt ubi se emendasse crediderant. Ceterum Angulularius de Sabina agens, eam quæ Cupressinam exprimit faciem foliorum tantum immititidine, Thuiam nulla dubitatione esse censet. Atqui cum deinde Thuiam nihil ab Atlantica cedro differre existimet, sequitur, ut uelit nihil à Cedro hæc differre

Fuchsi opinio.

Cedrus alia Plinii.

ferre Sabinam. Sed credam ne ego Anquillario Sabinam hanc esse Cedrum Atlanticam, vel Thuiam? Nimis omnium quod hac nūquam gentium proveniant nisi in Cyrenasia regione apud Ammonis delubrum, & in ea Atlantis parte, ubi Anchorarius mons habetur, Pliny adusque tempora exhaustus, quodque caudice, & odore, quin etiam fructu nullam habeat Sabina cum Cupressi cognationem. De citris autem, quibus aurea totius ferè Italia viridaria exornantur, tam in Tyrrheni, quam Venaci litoribus in sequentibus, capite de malis, ubi ipsorum mentionem facit Dioscorides, adiuvante Deo, plura dabuntur, siquidem arbor illa ab hac, de qua nunc agitur, plurimum differt. Cedri meminit Galenus libro VII. simplicium medicamentorum his verbis. Cedrus specie duplex est, altera frutescens uniperis adsimilis, altera arbor non exigua, Cedreaque est calida, siccaque temperata tertio quodammodo ordinis, secundum virruque. Cisterum Cedra (vocatur ita Cedri oleum) quarum etiam ordinem videtur attingere. abunde calida simul, & tenuius partium. Molles itaque carnes promptè citraque dolorem putrefaciunt, sicut alia omnia, qua cum eiusdem sint in caloscendo ordinis, aduſantur etiam haec substantia tenuitate. At in duris plusculo tempore, & rix operatur. Porro Italia omnia medicamenta septica vocantur, & septa: sed inter seſe maiores, minorisque ratione desident. Est autem in hoc genere medicamentorum ex primo, & infirmissimo ordine Cedra: pleraque enim eorum admodum sunt efficacia. Talia itaque & mortuorum corporum carnes corrumpunt, at cedrea exicat, simulque à corruptione tuetur corpora demortua, ut pote humiditates eorum superfluas depascens, ceterum solida corpora haud attingens. At in viuentibus calor ipse, quin corporibus est, cedrea vires adaugens, causa efficitur, ut tenera ab ea carnes deurantur. Nec mirum videri debet, si cum tanta polleat, potentia lendes, pediculos, & tineas, & in auribus natos vermes interficere valeat, non factum apposita viuentem impediens intermar, mortuum autem eijciat, sicut sanè etiam in coitu semen, pudendo circumlata. proinde conceptum impediens est medicamentum, si sic utaris, nulli secundum: aliaque multa eiusmodi particulatim efficit. Itaque argumentum est, ipsam valenter excalescere, sicut ubi dentium foraminibus insillatur: siquidem dolores eorum mitigat, sed & ipsos confingit. Extenuat quoque oculorum cicatrices, & visus hebetudini ab humore crassitudine orta medetur. Porro quod eius est pinguisimum, & ad tinguem oleosum, quod suscipit supra eam dum coquitur, lanis excipitur, ac colligitur, tota cedrea tenuius quidem est, sed minus acre; quamquam non minus excalescens. Eandem illud utpote crassius, mordax est, & maiore aperiendi facultate praeditum. Itaque vlcera irritat, phlegmonemque illis excitat. Porro oleosa illa cedrea adeo elementibus est viribus, ut etiam plebeis experientia docti vulnera omnibus occasione tendenti à forfice facta, illa illa sanent, sicut etiam picehumida. Vtuntur autem ea & ad ouium scabiem, & ricinis, Graeci καπνός vocant. Porro cedrides (nam ita fructum cedri nuncupat) mo deratioris vires obtinent, adeo ut comedi quoque possint. Attamen si liberalius ijs vitare, capiti dolorem inferent, ardoremque, ac morsum in ventre percipient. Quae arboris menses, Latinis item Cedrus nominatur: Arabibus, Serbin: Italis, Cedro. Eius autem liquor ut Graeci νάμα, ita etiam Latine Cedria dicitur: Arabice, Kitran, sive Alkitrā: Italicè, Cedria.

Nomina.

† Hic leſiorem admonitam volumus, illa de fuligine Cedri uerba non legi in Graecis tum vulgatis, tum etiam antiquis omnibus codicibus, quos legimus. Quare cum neque à Marcello uertantur, qui plura exemplaria Graeca habuisse fatetur, ea potius adititia, quam legitima censenda uidentur.

Δέσημ.

LAVRVS.

CAP. XC.

LAurus quædam tenui folio constat, altera latiore. Vtraque excalesfactoriam naturam habet, & emollientem. Vnde decoctum earum in muliebres infelusus additum, vuluæ, & uescicæ vitijs conuenit. Virentia a folia sensum subfringunt: illa quoque, ac trita uespuram apumque icibus opitulatur: eadem cum polenta, & pane illa in inflammatione omnè mitigat: sed pota stomachi effundunt, & uomitiones mouent. Lauri bacca magis, quam folia calcantur. ergo in elegmate trita cum melle, uel passiflorum profunt tibi, orthopnoeæ, & omnibus thoracis rheumatismis: contra scorpionem icitus ex uino bibuntur: vitiligines emaculat Succus baccarum utilissimè aurium dolori, & grauitatis insillatur cum uino uetere, & rosaceo. In medicamentis autem adijciuntur, quæ neruorum insilludines rescifunt, ac potius uocant: & ad unguenta, quæ calcantur, & discutiunt. Cortex radice calculos rumpit, partus necat, hepaticis prodest, tribus obolis in uino odorato potus.

a Ita Catac. & Diag. At meum exem plar legit τὰ δὲ λαυρά τῶν ἐν Λαυ. i. uicè tra ligna. καὶ ἄγασ. i. fo nitui leg. antiq. rod.

Lauri histo- ria.

LAurus tam tenui folia, quam latifolia: arbor est odoratissima, nemini in Italia non cognita, quod non solum in hortis, uiridariisque ac uineis lata ubique uirescat, sed per se in syluis, locis praesertim maritimis, ac etiam in montibus, & collibus apricis, qui lacus, & maria respiciunt, sponte nascatur. Folia habet oblonga, & lata origine in acutum desinentia, crassa, solida, & odorata, in uno quidem genere latiora in altero angustiora: quae foliorum differentiam alteram materiam, alteram feminam censemus. Flores mittit paruos muscosos, olea ferè similes, ex luteo albicantes, è quibus bacca prodeunt oleis similes, colore primum uiridi, & per maturitatem nigro, crasso intus nucleo, ut in Ruscij bacis. Deceptum Lauri bacca in fine Autumni, uel statim in ipso hyemis principio, ut etiam oleum ex ijs elicatur, quod Laurinum uocamus. Laurus palata est, Apollini lucidissimo sacra: quietiam à Ioue colitur. Vna quoque laurus Romæ antiquitus imperatorum ponificumque domos exornare solebat. Quod similitur, atque alijs complures gentium mores, in hunc usque diem apud nos perdurat. Næque ubi dies sexus aduenerit, laurus non modò templorum ualuis decorat, sed & ubi dies gentiles aduenerit, ingentium palatiorum est insinistris. Quo fit, ut magnis aduentantibus principibus, Lauri frondibus & columbae, & arcus in pacis signum extruantur: siquidem pacifera laurus est, non secus ac olea. Ideo antiquitus etiam, si eius ramis praetendebantur inter armatos hostes, firmam quietis erat indicium. Quae obseruatione ductus Bernardus Celestus Cardinalis amplissimus Tridentinus, tam pacis, tum quietis sectator maximus, Lauri, & palmae folia ramum adnectebat, ut nitida mariora, praecleara metalla, speciosè pictura, aurea, & argentea uasa, ac reliqua admiranda demonstrans, quibus magna eius palatia fulgent. Romanis Laurus scrobebat letitiae uictoriarumque signo. Idcirco laurum in templis in Iouis gremio reponabant, quoties Romæ letitiam uictoria noua attulerat. Quæmetiam gratia Apollini domo inuinoque anno mittere solebant in Parnaso monte, quod ibi laurus speciosissima creferet. Ceterum quod laurus Romæ à Ioue è celo missa fuerit, ut imperatores coronarentur: facile perhiberi potest: namque Livia Drusilla, quae postea Augusta matrimonij nomen accepit, cum pacis esset illa Cæsari, gallinam conspicit candoris sedenti in hortis aquila ex alto abiecit in gremium illam, in respiciendæ mirari accessit miraculum, quod teneret rostro laureum ramum suis bacis onustum. Quod audientes consensu aliter, & sobolem iussere aruifices, ramumque etiam seri, ac rite custodiri. Quod factum est in uilla Cæsarium fluuio Tiberi

impofita.

imposta, iuxta novum lapidem flamma via, quæ ob id vocatur ad gallinas. Porrò tam crevit ramus laureus, tamq̃ se
 propagavit (tametsi radicibus deflitatus) vt brevitempore ibi mirè sylva prouenerit. Ex qua triumphans postea Cæsar laurum
 in manu tenuit, coronamq̃; in capite gessit. Ac deinde Imperatoris Cæsares cuncti triumphantes lauro coronabantur,
 tenebantq̃; in manu eiusdem ramos. Quos post triumphos traditus est mos serendi in eminentioribus locis in celebratis Ro-
 mæ collibus. Quo factum est, ut plures laurorum sylva Roma viresceret, quæ ob id laureta vocabantur: qualis erat, quæ
 in monte Auentino nullo ante alios tempore viguit. Nimirum indicat laurum dys gratissimam esse arborem, quæ sui ha-
 betur ab impetu fulminum ratio: siquidem nulla habita, cum è calo ruunt, nec diuinitatis, nec principum amplitudinis ra-
 tione, plerunq̃; templorum turres icunt, superbia mundi palatia dilacerent, ac sapius homines immaniter interuunt. hæc
 tamen sola arbor fulmine non percussit, nisi in futura calamitatis prodigium: ac ne quidem domus, in quibus aditus eius ra-
 mi, de cælo tangantur, pro certo creditur. Proinde Tyberius Cæsar fulminibus perterritus, tonante cælo lauro coronabatur.
 Laurus ex sese vim habet ignem producendi: quippe si exicata ramus rano frequentius confricetur, super asperso sulphu-
 ris puluere, ignis statim exiliet. Eadem perpetua fronde viret, tantaq̃; pollet vi, ut eius ramis in aruo defixis, rubigo, maxi-
 ma segetum pestis, abigatur, transeatq̃; in earum folia ex aruis. Poeta perfectionis signo lauro coronatur, idque præmium
 est Apollineorum musas colentium. Coruus occiso chamaeleonte, fronde lauri deorata infestum virus extinguit. Quæ etiã
 palumbes, graculi, merulae, & aliæ per plures aues annuum fastidium purgant. Lauri tenerima summitates unã cum nar-

Lauri natura

do in vino feruescunt, aurium granitatem, & sonos curant, si decocti calentis vaporem, per infundibulum in aures intronit-
tant affecti. Restitunt Lauri bacca prolapsam columellam, si cum equali pondere cumini, hyssopo, origani & Euphorbij
mele excipiantur, & summo capiti calida applicentur. Eisdem cum tritico surfure, Luniperi bacis, & allio contritis, &
vino subinde super calenti tegula aspersis, pubiq; admotis, urinam suppressam prouocant. Septem Lauri bacca, à pregnan-
tibus propediè parieturis, cum se dormition recipiunt, deuorata facilem, felicemq; partum praestant. Tenerrima Lauri cim,
una cum calamintibus, & sale contritis, ex tepida aqua sumpta, aluum concitant, pituitamq; & lunbricos celeriter eiciunt.
Casterium lapideas lauros oriri in mari rubro scribit Theophrastus, lib. 1. 1. 1. cap. v. 1. 1. de plant. historia, sic inquit. In sinu au-
tem Heroo cognominato, ad quem descendunt Aegyptij, laurus est, & olea, & thymum: verum non viridias, sed lapidis spe-
cie parte à mari eminentem, similia tamen aridibus tam folijs, quam germinibus. Colos quoque floribus in thymo, tanquam
nondum perfectè floruerit, liquidò deprehenditur. Longuudo arbuscularum cubitorum ternorum est: hac ille.

Laurus lapi-
dea.

Lauri vires
ex Galeno.

Nomina.

Laurum scriptis commendat Galenus lib. v. 1. simplicium medicamentorum, sic inquit. Lauri arboris & folia, & fru-
ctus desiccant, & calfaciunt vebementer, plusq; etiam fructus, quam folia. At radice cortex minus quidem acris est, &
calidus, plus tamen amarum habet; etiam adstrictionis nonnihil. Quonobrem & calculos confringit, & icteri prodest. Bi-
bitur ex vino fragrante trium obolorum pondere. Arbor & fructus sic Cræcis uocata, Latine Laurus dicitur: Mauritanis, Gaur,
seu Gar: Italis, Lauro, Germanis, Lorbeerbaum: Hispanis, Laurel, sive Loureiro: Gallis, Laurier: Boemis Bobek. Huius fru-
ctus Græcè & ἀβρίς uocantur: Latine, Lauri bacca: Italicè, Bacche di Lauro: Germanicè, Lorbeer.

PLATANVS.

T Enerrima Platani folia in uino decocta, mox illita, oculo rŭ fluxiones ſiſtunt: tumores, & inflammaciones leuant. Decoctus cortex in aceto, dentes dolore colluit. Virides pilulæ in uino pota, ſerpentium morſibus auxilium: excepta autem adipe, igni ambuita ſanant. Infidens foliorum, pilularumque lanugo, oculos, & aures offendit.

Platanus Italia aduena, peregrinaque eſt; quanquam regione diſiunt (ut Theophrastus eſt auctor) multi, & magnique fluuij. Verum enimvero ſibi nonnulli uireſcent Platani planta, ut quas ipſe Neapoli, & Patarij uidi, ſunt quide ex longinquis regionibus allatæ, ut etiam antiquitus à Romanis per mare Ionium inuectæ fuere, eorum diſtinctæ umbra & gratia: R. omæ experita, ubi platanus tantum honoris increbuit, ut diu nutrita ſint mero radicibus inſiſſo. N. anque hæc arbor plurimum uini irrigatione gaudet: tamenſi maiorem in modum fontes, & fluuios amet. Platanus ad ampliffimam r. anorum amplitudinem adſurgit, ad eum ut Licinius Mutianus cinis Romanus, Plinio teſte, hoc prodendum etiam poſteris putari: qui prouincia Licia legatus affirmat, in ea fuiſſe platannem ſociam gelidæ fontis amantem inuiri aſſertam: oſtendit atque uinius pedum ſpecu, numeroſo herice, ſe r. aſſis protegentem ramis arborum inſtar, & agros longis obriuentem umbris: ac ne quid deſit ſplendæ imagini, faxæa intus crepidinis corona, niſtoſos complexa pumices: intra quam ſe epulatum cum duodecim ſimo comite, largè ipſa toros præbente fronde, ab omni aſtutu ſecurum optantem inbrium per folia crepitus, lætorem quem marmorum nitore, picturæ uarietate, laquearium auro, cubiſſe in eadem. In Creta inſula ad Coryniam platanus ſtetit fertur apud fontes quendam, quæ folia hęc non amitteret, ſub qua Ioui compreſſam Eur. opâ indigene fabulatur. In. aſia longè maiores habentur. Nam earum folia, quæ una cum fructu ad me miſit Conſtantinopoli Gulielmus Quacelbenus, erudiſſimus Medicus, niſere uitis maiora ſunt. Pilulæ uerò iuglandis magnitudinem æquæ. Et birſutiores ſpectantur, quàm quæ in Italiam proueniunt. Quæ in Italia inuectæ fuerunt, climatis inclementia in magnam prociſitæ non ad leſant: at tamen ſunt cortice craſſo. Subballicant, fronde utiſſimæ, uerſa parte candida, ſed multo minore lata, longè rubroque pediculo, ſoſculo paruo ac pallido, bacis rotundis, ſcabris, & lanuginofis: ex quibus oleum feri prodidit Plinius libro xv. capite vii. Platani umbra r. que od delectatam Xerxem in terra Lydia ſcribit Aelianus, ut diem integrum ſub ea cum maximo exercitæ conſumpſerit, ſp. occidens tam breui uoluptate tot copias remorari. Platani aduerſantur uerſperillionibus. Earum pilulæ addito melle, & illis, lentiginis, ueteresque nigritias emendant. De platano diſſertit Galenus lib. v. h. ſimplicium medicamentorum, ſic inquit. Platanus humidioris, frigidioris que eſſentie eſt: non ita multo quam ſymmetra. Proinde folia uiridia trita, & illita, non obſcurè phlegmonas naſcentes adiuuant. Cortex autem, & pilulæ magis deſiccantem uim obtinent, ut ille quidem in aceto coctus ad dentium ad bibetur dolores: pilulæ uerò cum adipe ad uicera ambuſta. Sunt autem qui cortice combuſto medicamen deſiccatorium, & abſterſorium efficiunt, ut cum aqua lepras ſanet, per ſe autem illitum, ob humorem nimium, uetera, & ſordida. Utandus eſt puluis folijs arboris infidens: aliqui ſi ſpiritu attrahatur, arteriam uident, ualent deſiccans, & exaſperans, uocemque lædit, ſicut Janè etiam uisum, & auditum, ſi in oculos, aut aures incidit. Platane ut Græcis, ita pariter Latinis Platanus appellatur: Arabibus, Dulo: Italis, Platano.

Platanus cōſideratio.

Platani uires ex Galeno.

Nomia.

Moz.

FRA XINVS.

CAP. XCII.

Fraxinus arbor nota eſt. Cuius foliorum fuccus, & ipſa ex uino pota, & illita uiperarum iſtibus auxiliantur. Corticis cinis ex aqua illitus lepras eximit. Ligni ramenta, ſcobemque potu perniciem afferre tradunt.

Fraxinus arbor eſt notiſſima. Eius (ut Theophrastus memorie prodidit lib. iii. cap. xi.) duo reperuntur genera: quorum alterum excelſum, procerumque eſt, lignum habens candidum, craſſiſſimum, ueruatum, molliſſum, enodius, ac criſpius: alterum humiliſſum, minus aut ſtile, ſcabrius, durius, & ſtaviſſum. Folia laurinis, lauri latifolie ſimilia, in acutis tamen coacta, & ambitu leuiter ferrata. Ramulus totus, quem ſolium unum putaueris, quò ſimul cuncta folia ferat, ſingulari pediculo, & ſingulis folijs coniugatis, relictis per genicula, pendentibus conſtat: amplo intervallo coniugationibus diſtinctis, perinde atque in ſorbo. Fert fructum in ſiliquis minutum, niſoſum, qualem amygdalæ, guſtu ſubamarum. Tradidit T. licinus fraxini ſolia inuenſis moriſera, cæteris ruminantium innocua. Quæ de taxo, non de fraxino Theophrastus prodidit, inquit. Si inuenſa (ut fertur) taxi folia comederint, emoriantur: ſi ruminantia, nihil incommodi patiuntur. Sed nonnimum uicinitate Plinium deceptum eſſe crediderim: nam Græcis fraxinus uariæ, taxus uerò quædam, & uia appellatur. Vnde uenit pro altero ſumens Plinius, facile (ut diximus) in errorem incidit. Rei fides fuerit in hoc Plinium lapſum fuiſſe, claua in Italia experientiaſſimus taxi folijs, non fraxini iumenta non ruminantia necantur. Quinimò hæc ſaluatæ præſtant remedium lethaliſſimum ſerpentium uenenis: quibus aded inimica eſt fraxinus, ut ne matutinis quidem occidentes uie umbras quam libet ſpatioſus ſerpens arboris huius attingat. Quapropter expertum proditur, ſi fronde ea gyro claudatur ſcimus & ſerpens, in æquum potius, quàm in fraxinum fugere ſerpentem. Mira nature benignitas, priusquam hæc prodeant, florere fraxinum, nec ante conditas folia dimittere. Humiliorem Fraxinam Ornium & Orneogloſſiam uocauerit quidam ab ipſius fraxinis figura, quæ lingue imaginem refert, quam obrem auis linguam illam uocant officina. De quo diſſertens Plinius libro xxi. cap. viii. mederi id iocineris, & lateris doloribus in uino tradidit: equam, quæ ſubitæ cutem, extrahere: corpus obſonem leuare onere, & ipſum ſenſim ad maciem reducere. Id quoque in recentiorum medicorum r. ſu ad ſtimulandam uenerem. Fraxini ſpumam, quæ à uiridi ligno igni expoſito manat, additis ſucci cyclamini, ſcille, rutaque equalibus partibus, omnibus ſimul pariſſime ſerueſatis, plurimum ualere ad ſurditatem ſcimus, ſi in aurem ſanam hic liquor calidus inſundatur, cum ſe cubitum receperit æger: Atqui cum ſuper affecta aure iacere oportet: ubi uerò utraq; aurem ſurditas occupauerit, in cum fundatur, quæ minus affecta fuerit, & ſuper altera iaceat. Fit è uiridi fraxini ligno teſtaturum conſiſo per deſcentem aqua, ſimul, & oleum, ut ex ligno Iuniperi. Quæ quidem aqua, cum quarta parte aquæ uioliarum purpuræarum ſcilla, ruborem, & puſulas cum eo erumpentes ſanat. Ramorum cortex in aqua decoctus ſplenem abſentem, ubi pluribus diebus euſdem decoctum bibant ſplenetici. Semen, quòd auis linguam uocant Myropola, datur uulſiter potandum in lateris dolore, & ad ciendam uirum. Venerem idem ex c. cat. & præſertim ſi uia cum piſſicis, & nucibus pineis deſcuret, addito ſaccharo. Idem ſenſim in Nouembriſ initio decerptum, & in furno ſiccatum, datur perquam uulſiter potandam calculoſis, ex uetero uino. Folia fraxinæ ſimilia fert: ſtirps illa apprime celebris, quæ uulgò D I C T A M V M A L B V M

Fraxini hiſto. ex Theophr.

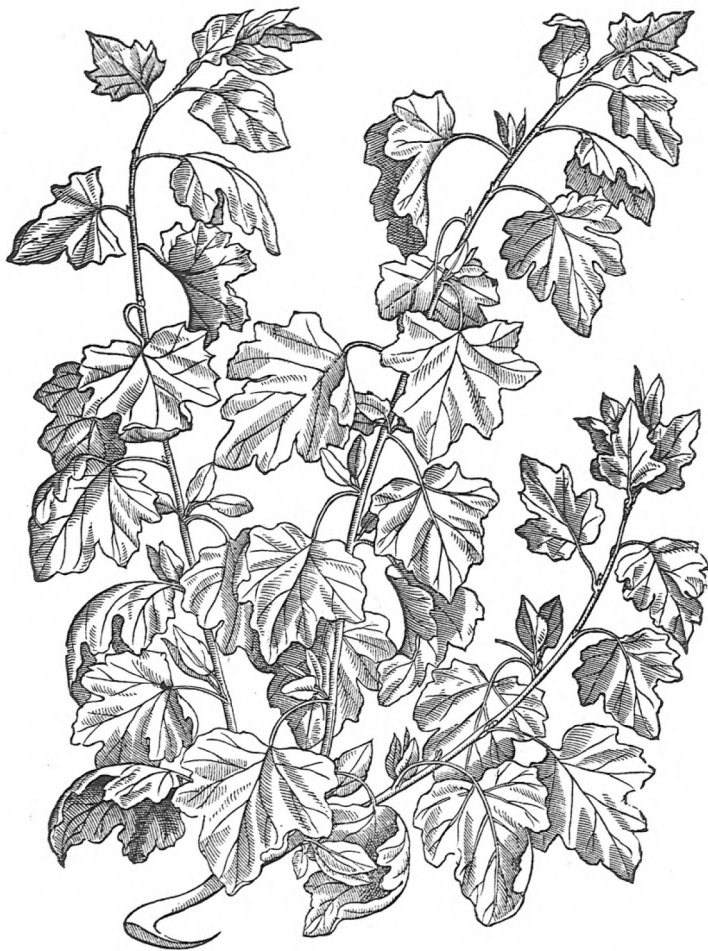
Plinij lapſus.

Fraxini uires.

Diſtami albi
conſideratio.

ALBUM nuncupant, ob idque à recentiorum nonnullis pumila fraxinus cognominatur. Hæc nullis tam Græcorum, quàm Arabum auctoriſibus (quod eandem legerim) vſquam deſcripta eſt. Quare non poſſum non admirari, quoniam pacto ſibi diſtami nomen vendicauerit. Ea eſt uſu pulcherrima, ſpecioſaq; floribus formoſis, impensè redolentibus, in purpura albican-
tibus, citrei arboris modo. Radix ei candida, odore hirci, amaro ſapore: proinde mirum non eſt, ſi ventris tineaſ perimat. T radunt etiam ſuapte vi pollere aduerſus lethalia uenena, ac omnium uenenoſorum animalium morſum, icſtumque, nec mi-
nus aduerſus peſtilentiam. Prodeſt ſtomachicis, & ſiſpſirioſis. Elicitur è floribus aqua, quæ naribus inſuſa capitis morboſ
frigiditate abortos mirificè propellit. Caterum non deſunt antagoniſte, qui uelint Diſtammum hunc eſſe Dioſcoridis Tragium. Sed cum tantum in Creta Dioſcoridis, Galeni, Oribaſij Pauli, Plinii que teſtimonio proneniat Tragium, cadit perus; borum
ſcolorum ſententia, quos & illi perpetuo ridebant qui haud ignorant quanto grandior ſit, albo Diſtammum Leniſcus. Nanque
quis ſana mentis dixerit diſtammum hunc herbam ſeſquicubitalem ramos habere leniſco arbore non inſana, maiores aut
grandiores? ſed ita ſæpe ducuntur inuidi ad Fluitiam uſque. Atqui plura de hiſ in Epſtulis ſcribemus. Quæ arbor Græcè
Μοις, Latine Fraxinus appellatur: Italicè, Fraſſino: Germanicè, Eſchern, Eſcherbaum, Steyneſchern: Hiſpanicè, Freſno, &
Frexo: Gallicè, Fraiſne. Boemicè Gefen.

Adversus N. 1799.

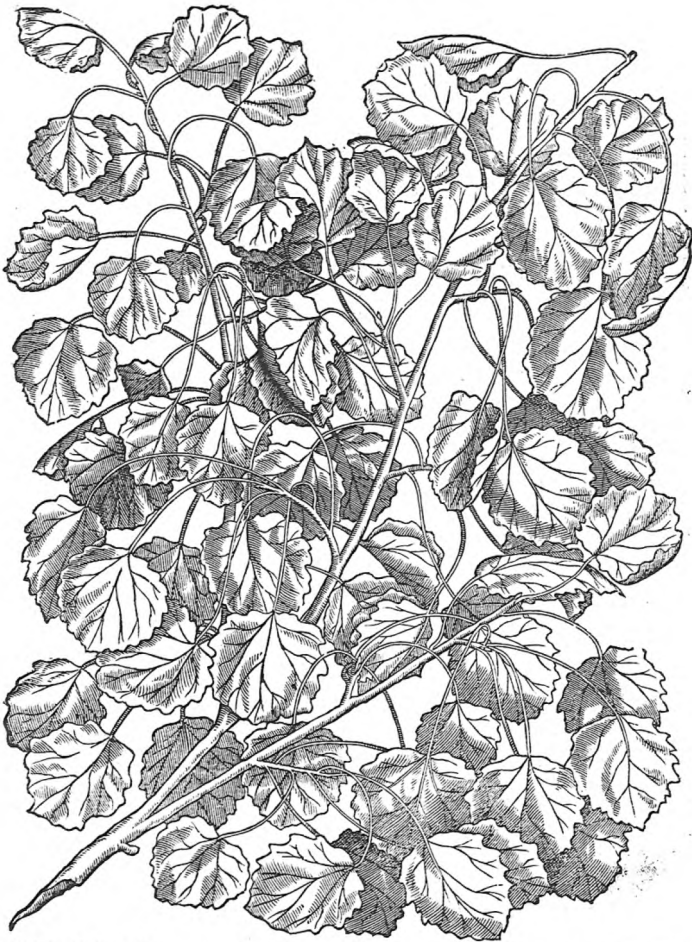
POPVLVS ALBA, ET NIGRA. CAP. XCIII.

- 10 **P**OTUS albæ populi cortex vnicæ unius pondere, ischiadicis, ac vinæ sillicidio prodest. sterilitatem inducere tradunt, si cum mulino rene bibatur. Folia quoque cum uno post purgationes præta idem præstare produntur. Tepens foliorum succus utiliter aurium dolori instillatur. Pilulæ, quæ primo foliorum partu exiliunt, trita & cum melle illita, oculorum hebetudini medentur. Memoriam prædiderunt, corticem albæ populi, & nigra particulatim cæsum, & sulcis stercoreis mandatum, omni tempore anni edules fungos proferre. Populi nigra folia cum aceto illita, magna utilitate podagricis doloribus illinuntur. Refinam populus fundit, quæ in malagmata additur. Semen potum ex aceto comitialibus utile est. Lacrymam populorum commemorant, quæ in Padum amnem defluat, durari, ac coire in succinum, quod electrum uocant, alij christophorum. Id attritu iucundum odorem spirat, & aurum colore imitatur: tritum, potumque stomachi, ventrisque fluxiones sistit.

Populorum
consideratio.

Populus tres habet species: Alba, nigra, & Lybica sive montana, quæ Græcis Kuzni dicitur. Alba arbor est proceræ. Crasso caudice, albicante cortice, ac leni. Folia illi sunt viridinea, aersa parte maxime albicantia lanuginosâ, Beechi herbæ modò, quod a similitudine chamelescen vocauerunt Græci, unde illi nomen, καύων. Nigra, procerior, rectiorque habetur, folio hederaceo, non tamen ut in alba dissecto, sed integro, paululum serrato, longo tenuique appenso pediculo, apicem acutum desinente. Cortice est cineritio, non tenni. Materie alba ad adium sâbricas idonea, præsertimq, ad asseres parandos. Lybica in Boemia, & in uniuersa Germania frequentissima uisitur. Folio rotundiore, tenuiore, anguloso, leuiter in ambitu serrato, punctis quibusdam albis confersò, longo, tenuique pediculo appenso, continuo fere se mouente, etiam si nullus in aere spiritus sentiat. Caudice est ceteris breuiore, nigroreque, cortice uestito, & materie imbecilliore. alba amen ac tenaci. Alba sterilis. Nigra uerò fructum fert racematim sua speciem representantem, baccis orobi magnitudine, in quo plurima concluditur lanugo albicans, quæ, ubi maturuerint baccæ, in pappos euolat. Amat utraq; nasci in fluminum ripis, in scrobium aggeribus, & uliginosis tractibus. Semen legitur anteaquam rumpatur, & siccatur in umbra. Harum omnium meminit Theophrastus lib. III. cap. XIII. de historia plantarum, ubi sic habet. Populus alba, nigraq, uniformes habentur: amba natura erecta, sed excelssior, leuiorq, nigra: figura foliorum adsimilis, & ligni materies albedine similis uisitur: utraq; ne florem quidem habere existimans. Kuzni (quam quidam Alpinam, quidam Lybican uertunt) populo albe non adsimilis, eam magnitudine, tum uerò quod ramis albicantibus spargitur: folio hederæ, seu parte altera sine angulo, altera.

altera uerò oblongo, infq; angulum ex eunte acutum: colore refupina, pronaq; ferme simili: pediculo prolixo, tenuique annexo, quamobrem non erecto, fed inflexo. Cortice afperiori, quam populus alba, fcafbrioriq; ut pyrus fylueftris. hec Theophrafus. Hac omnibus paffim nota funt. Lybica Plinio lib. xv i. capite xx i i i. minima folio eft, ac nigerrima, fungisque enafcentibus laudatiflima. Alba folio bicolor, fupernè candicans, inferiore parte uiridi. Sed hic Plinius aperte errore notatur, quòd hæc contra fupernè uireat, infernè uero albicet, candida efflorefcente lanugine, qua tamen in nigra non uifitur, ut Plinius exiftimat, cum indifferenter inquit. Populorum folijs grandiffima lanugo. Sed & tertio idem erraffe deprehendi: quippe qui fcripturæ eodem lib. cap. xxv i. populum nec fructum, nec femem ferre, cum tamen fructum ferat, uuarum fpecie præ fe ferentem, intus alba lanugine referunt. atq; etiam fcribat Dioscorides, femem ex aceto potum comitialibus prodeffe. Sed quid opus efi pluribus, fi Plinius feipfum accufat? fiquidem lib. xx i i i i. cap. v i i i. populum & uuas, & femem ferre fatetur, illas utiq; unguentibus, hoc uerò comitialibus præferens. Sed caueant myropolæ, ne ob id communis ufus unguetum populneum uocatum, ex populi uuis conficiant, ut Ruellius credidit à Plinio deceptus, & quòd ijs ad ungueta odorata uteretur antiquitas. Quandoquidem Nicolaus Myreptus non uuas, fed germina, uere primo prodeuntia admifcet: odorata enim funt, & ceraginofo, cum tamen nullus prorufus ijs odor. Verùm enim uero an antiquitas populi uuas odoratis unguentis admifcuerit, dubitandum fanè eft. Nam Plinio libro vii. cap. ultimo, ubi de unguentorum materia agit, nil aliud efi populi uua, quam bryon, Latinis mifcus uocatus. Quem etiam præter cedrinum, & quernum pretulere ad unguenta Dioscorides, &

Plinij plures
lapius.

Ruellij erro-
rum.

Poetarum fa-
bula.

des, & Galeus, & inter alia edorata receperunt. Quo fit, ut facile credi possit, T. l. m. errore dicitur: ex ista esse, mu-
scum in populo na centem milia ad eiusdem ruis differre, cum inquit. Eodem & byron perinet ruis populialia. Ostendit
circa Gnidum, & Cariam, in sitientibus, aut siccis, aspersaque locis. Secunda in Lycia, & Creta, & ceteris. Sed cum cedrus nullas fer-
vas, sed muscum perquam odoratum, hinc Plinius error manifeste deprehenditur. Populus traque frequenterissima
sicitur in agro Mantuano, & Ferrariensi, non modo in Padi amplexibus fluminis lateribus, sed & per arces, & pratia in siccis
ageribus. Ideoque fabulantur poetas, illi Theophrasti fulmine Jovores steu mutatas in populos arbores sicutura Eri-
dani annem, quem Padum vocant, ex corticis meatus insilar aurate lacrymas, electrum sive succinum fundere, ut ad
huc viventes lacrymas effundebant: que nostro tempore in orbiculos, quibus Despara virgini semine salustiana enume-
rant, effinguntur, & vulvaribus & infans mulierculis monilium vice, collo gestantur decoris gratia. Quare Dioscorides,
qui poetarum fabellis adhibere fidem haud quamquam censet, noluit pro comperto fabulosam succini historiam asserere, sed
dubiam, & suspensam tenere. Ideoque inquit. Lacrymam populorum commemorat, qua in Padum annem deflavit, dura
ri, ac coire in succinum, quod electrum vocant, alij chrisophorum. Ex quo facile percipit potest, quod cum Dioscorides ali-
quid de succino suis monumentis mandare decrevisset, nullam eius certam tenens historiam, ipsum populi generi virique ad-
iunxit: ea tamen ratione id iudicantis, quod non alio in huius operis loco aptius succinum accomodari posset. Quando-
quidem in fabulis natus est: poetas cecinitis carminibus, succinum populos fundere: tamen si non ignoraret, succinum popu-
lorum quomodo esse nequaquam, siquidem hinc fabule datus est locus ob succini innumeris globulis, qui olim filo traieci ab
Eridani accollo collo suspendebantur. Quippe cum plerique ipsorum, presertim vero famina, ob nimis humidum re-
gionis aerem in gula morbos, ac strumas incurrent, his existimabant succinum aduersari. Quod fortasse non erat ab omni
ratione alienum: namque cum facultatem habeat succinum sistendi fluxiones, collo etiam gestatum, facile inhibere poterat,
ne capitis desillationes in guttur defluerent. Quo fit, ut non demirer, si etiamnum Germani in oculorum de fluxionibus
quo successu succineos globulos occipito adnectant. Reperio in enarranda Succini historia, auctores complures, sed ver-
admodum varios: qui etsi grauius, ut hiccecor decet, hac de re loquantur, tamen cum ipsi succini originem nusquam uiderint,
& quicquid de eo scriperint, alijs auctoribus, his nulla, aut sane pauca adhibetur fides. Philonem succinum fissi-
le esse dixit, & in Scythia erudubens in locis, vno candidum, altero vero croceum. Sudines, & Metrodorus succinum pro-
diderunt in Liguria arboribus effluere, in Britannia euenire. Pythias tradidit esse locum in Britannia
prope Gatones, ubi ad fluctibus maris non procul ab Abalo insula succinum aduehitur, quo incola ignem pro ligno riu-
tunt, ipsaque Teutonae vendunt. Nicias historicus succinum solis radiorem succum esse voluit: hinc enim credit radios vehe-
mentius actos in terram pinguem sudorem in ea parte relinquere, deinde asfate sicari, & ad fluctibus maris in Germanorum
litore eici. Idem & Aegropo nasi simili modo dixit. Item in India, gratiosque thore esse Indis. Non defuerunt etiam-
num, qui succinum na: citra dederint iuxta mare Atlanticum in lacu Cephsidae dicto, qui sole excaflatum in limbo fundat ele-
ctrum. Non desunt praeter hos plures, qui de succino differentes in diuersas uerint sententias, quas nunc, ut pote non proban-
das, silentio inuoluam. Vnde iure dici potest, succinum apud eos uel ceruum, uel figulino luto simile haberi, cum ipsam in
tot varias formas, ac imagines transfuauerint. Sed vt tandem referam, quod pro comperto habetur, gignitur succinum
in insulis septentrionalis oceanis. Idem ad Germaniam Glesium appellabatur: unde a nonnullis, qui erant cum Germanico Ce-
sare, ibi classibus rem gerente, una insularum ob succini copiam, Glesaria sive appellata, que prius Austraria ad barbaris di-
cebatur. Hic nimirum, ut Plinius inquit, nascitur succinum arboribus pini generis defluentes in terram, ubi postea deponit-
tur. Cum vero intumescens effluens in proximas fyluas, ex his in se rapiunt fluctus maris, & in Germanorum litora exfluunt.
Itaque Cornelius Tacitus recte scriptor reliquit, Germanos huius maris accolas solos omnium succinum habere, & legere.
Quod succinum sit arboris ex pinorum genere lacryma, olim Romanis testimonium perhibuit quidam eorum eiusque illuc mis-
sus ad id comparandum a Iuliano curante gladiatorium munus Neronis principis, qui ea litora peragravit, ipsum vidit, ve-
ram eius originem didicit, & secum ingentem copiam Romam inuexit. Praeterea succinum esse pinea arboris guttami indicio
esse pinea in atrium odor, & quod accensum res & resinarum modo deflagret. Liqorem esse copiose stillantem, tenacem,
ac lentum, argumentum sunt quaedam intus implicita, ut formicae, culices, ac etiam lacerta, fusca, ac paleae, que transparen-
tia inspicuntur. Cum enim haec animalia, & alia stramenta humoris lentore facile implicentur, defluente deinde materia,
ubi carcere indudantur. Hac partim ex Plinio, partim vero ex aliorum scriptis deceptissimus. Atqui ego potius credam
vna cum Georgio Agricola, succinum non aliud esse, quod bituminis genus, quod a quibusdam scopulorum crepulis erumpens
in mare defluit, ubi aquarum salfedine durefcit. Ita enim affirmant Borassi medicae materiae haud ignari, ad quorum tan-
tum littora maris fluctibus ducitur succinum. Nam, quod nigerrimum est, ex quo etiamnum globuli ad angelicas numeran-
das salutationes conficiuntur, aliquid cognationis cum pissaballo habere videtur. Succinum in coctum adipis lassentis suis
expolitur, & reddit translucentem, quemadmodum tradit Arcobolus, qui rubrum corticibus arboris, ex qua defluit,
inherens, eisdemque affirmit. Cateram, quantum uideo, plures de succino ueteres narrantur fabulas. Atqui, compertum est,
quod sicuti magnus ferrum repulsi, fit adfit adamas, uel si alio affricetur; ita nec succinum ad se paleas allicit, que sint oleo
persusae. Verum eorum opinio uana est, qui succinum tradiderunt peculiari dote ocimum respuere: nam ipse sepe ad sapinis
huius rei periculum fecit, & semper succinum ad se ocimum trahere comperi. Officinae communi nomine succinum uocant
Karabe Mauritanos sectae. Licet Brasauolus Ferrariensis in suo de simplicium examine deceptus existimauerit. Ara-
bum karabe succinum esse nequaquam, sed uerum populis albae gummi, Serapiosis, & Aucimae testimonio: esse eorum
neuter, sicut nec Dioscorides, quem ille sequuntur, id quidem pro comperto asseuerant. Namque Serapio (ut in omnibus ad-
soler) quicquid de karabe adnotauit, uerbotenus ex Dioscoride depromisit, sic inquit. Et dicitur, quod gummi Haur-
romi, quod nascitur iuxta flumem, qui dicitur Eridanus, quando distillat in flumine illo, coagulat ibi, & est illud, quod di-
citur Alipdon, id est electrum, & sunt, qui nominant ipsum Ad-podon, & est karabe. Eadem sententia elicitur ex Au-
cenna: quippe qui capite de Haur, itemque capite de karabe, non asserat eam esse populorum gummi, sed quod ita peribere-
tur. Nec alia ratione duobus capitibus de karabe differuit, nisi ut ostenderet, karabe per se a populorum gummi differre.
Praeterea comprobat id esse karabe apud Mauritanos, quod electrum apud Graecos, non aliud designat, quam rapens paleas.
karabe lingua Persica, Aucenna auctore, non aliud designat, quam rapens paleas. Quod sensu comprehenditur proprium
compositio medicamentorum secundum locos, Paulus sui uoluminis etiam septimo, & Aetharius in suo de compositione medi-
camentorum, electrum trachicos uocant, Arabes de karabe appellant eosdem a Galeno, & Paulo asserentes. Quo fit, ut uel
in re manifeste aberrasse Brasauolus deprehendatur. Itaque dicendum esse ptauerum, electrum idem esse apud Graecos,
quod succinum apud Latinos, & karabe apud Arabes. Neque etiam illud ideo populorum gummi esse crediderim, ut
Brasauolus asseuerat, quod Paulus quoque dixerit: Electrum populi albae lacrymae dicitur, que iuxta Eridanum annem
deflilla,

Brasauoli opi-
ni reproba-
ta.

ALNVS.

deſtillat, & in ſpiſſitudinem coit, aureo colore. Nam his uerbis non probat electrum eſſe alba populi gummi, ſed id tantum reſert ex aliorum opinione, quemadmodum fecit Dioſcorides, quem ſecutus eſt Paulus. Ex his igitur ſatis patere arbitror, falſum eſſe, quòd idem ſint electrum, gummi populi, & Karabe: quin potius clarum, ſuccinum, & gummi popul-
 10 neum eſſe inter ſe diuerſa. Creditur Demoſtratus fieri ſuccinum ex lyncis urina (quemadmodum credidere pharmacopole, & vulgus medicorum ex eadem fieri lapillos, quos lyncis appellant) ſuccinum aſſerens, quod flauēſcit, fieri ex urina maris, album uerò ex urina ſarmina. Quibus refragatur Plinius: quandoquidem ipſe maniſeſtè dicit, hoc eſſe falſum. Quòd etiam & Diocles, & Theophraſtus credidiſſent non autem Dioſcorides, ut ei falſò Braſauolus imponit de lapidibus lyncis agens) eos euſdem criminis Plinius accuſat. Quòd autem Diocles, & non Dioſcorides (ut Braſauolus putat) huius erroris accuſetur, oſtendit ipſe Dioſcorides libro ſecundo capite de urina, ubi in eandem Plinij ſententiam ueniens, hæc uerba protulit, Lyncis urinam, quam lyncurium appellant, ſimul ac excernitur, glaciari, coire uel in calcuſi duritiā, uulgo creditum eſt, quare quod de ea proditum eſt, manum eſſe conuincitur. Eſt enim quod à nonnullis uocatur ſuccinum pterygophoron, ideo dictum, quòd pennas ad ſe allicit. At cum Braſauolus minus fortaſſe accuſatè Dioſcoridis uerba legendo percurriſſet, dixit de Karabe agens; ſenſiſſe Dioſcoridem electrum eſſe lapillum, in quem lyncis urina concreſcit. Quod tamen falſum eſſe facile conſtat ex prædictis Dioſcoridis uerbis. Cæterum cum non deſint etiam poeſæ, qui Phaethontidas non in populos, ſed in alnos mutatas fabulantur, Alni quoque hiſtoriam, & uires, præcedentibus adnectare non ab re fore exiſtimamus. Eſt itaq; ALNVS & uires.

Braſauoli la-
pius.Alni hiſtoria
& uires.

(ut Theophrastus est auctor lib. III. capite XIIII. de plantarum historia) Sterilis & virginea, natura caudice: recto ligno medulla, molli, adeo ut graciliores virga tota concauantur: folio pyri, sed ampliore, nervoso, fereq; cortice scabro, rufoq; intus, qua de causa coria tingit: radice sionna, nec maiore, quam laurus nascitur in aquis, alio nullo pacto. haecenus Theophrastus. Qui tamen eodem lib. cap. xv. non utique pyri folio alnum uirecere tradidit, sed pontica nucis. Nec eandem prodat esse sterilem lib. eodem cap. vi. cum inquit. Terebinthus circa tritici messem, aut paulo serius semen reddit: fraxinus, atque acer estate: alnus, nux iuglans, pyrorumq; sylvestrium genus quoddam autumno. Quo fit, ut alterum omnino suscipiendum uideatur, aut sibi ipsi Theophrastum repugnare, aut eius codicem his locis mendis sciasse. Alnus in Italia nascens, folio est coryli crassiore, nervoso, fereq; materie molli, rubente, in aquis fere semper proniciens. Hetrusci vulgo appellant onio: alij uero in Italia auno. Italica fructum fert uiridem, oblongum, moris forma similem, squamis quam plurimis in se compactis. Maturescit autumno, minuto intus semine, colore in nigrum fuluo. Praesertim lignum ad edificiorum fundamenta, que in fluminibus, lacubus, paludibusq; sunt, quod in aqua nunquam putrescat. Ob id enim expetitur maxime Venetis ad iacienda palatiorum, etiamq; fundamenta, quod crebro fixa non modo ad eternitatem permaneat immortalis, sed quod ingentes admodum seret moles. Recentia folia tumores imposta dissolunt, & inflammationes restringunt. Eadem nudis pedum plantis supposita uiatoribus itinere defatigatis leuamentum praestant. Quin & rore matutino mendacia cubiculis ad necandos pulices per astatem uti uer sparguntur. Praestat cortex tingendis corijs atro colore. Sunt etia, qui is & fructu uiri

vidi videntur, gallarum vice, ad scriptorium a tramentum conficiendum, additis gummi, & chalcantio. Sed nec **BETA** emittenda videtur: quæ cum cortice albo sit alba populo ad similes, nunc nobis sese offert describenda. Hæc Theophrasto foliæ est carya sic Græci vocat. (quod autem sit carya compertum hæcenus non habeo) præterquam quod paulo angustiori, cortice autem versicolore, & materie lævi, non nisi ad baculos vtili. Plinio lib. xvi. cap. xv. 111. betula arbor est Gallica. mirabili candore, atque tenuitate: terribilis magistratum virgineam circuli flexilis; item corbum sportis. Bitumen, eæ Gallis excoquitur. hæcenus Plinius. Betula in Tridentino agro frequentissima provenit, materie adeo tenaci, imctaque, vt ad vesca vniaria cingenda circuli ex parati omnium præstantissimi habeantur. Ananij et suis Betulis non modo optimos conficiunt carbonis, sed coquenda liquandaque metalla, sed & delibrat, contortoque cortices, faces ad nocturna lumina parant, quæ quod bituminosa pinguitudine redundent, tæda, modo conflagrant, & resinosam quoddam noci colore reddunt.

Betule conficiantur.

10 Nec fortasse alia de causa Betula dicitur, nisi quod bitumini scateat. Hanc Tridentini corrupta voce vico appellant: Betulo. Gaudent frigiditate hæcui a niuosa, & ideo in Boemia frequentissima: folio est nigri populi, sed parte prona asperiori, viri diori quæ, per ambium, ferrato. Sterilis hæc, nec fructum ferens, quamquam iulos ut Corylus edit. Huius cædem terere perforatis ingentem aquæ copiam redidit, cui vim maximam inesse quidam asserunt ad comminutos nam renium, quam vesica calculus si diuini bibatur. Eadem maculas in cute delet, nitoremque conciliat, oris vlcera sanat collusione ex ea facta. Folium succo cogulo admixtus, caesus a carie, & vtriusque vindicat. Sed iam ad Populos, & ad Succinum nostra reuertatur oratio, in quibus medicinæ nobis reddenda ratio est, vt in omnibus serè facere conuenimus. Nigræ populi prima erupentia germina, odorata sunt & glutinosa. Expetuntur ad capillorum nitorem conciliandum a mulieribus. Contundunt enim ea cum recenti butyro, & deinde aliquot diebus insoluta, & butyro percolant. quo postea capillos inungunt, abito prius capite. Lybiæ autem populi folia ad ea omnia præstant ad quæ nigra populi valere diximus. sed longè inefficaciora creduntur. Primum igitur de viribus Populi nigri differunt Galenus lib. v. 1. simplicium medicamentorum, vbi sic inquit. Populi nigra flores calidi facultate quidem sunt in primo recessu à temperatis: sed in differentia, quæ habetur in fsecando & humefcendo, paulum à temperatis & medijs ad siccos deflexerunt, verum & subtiliorum potius, quam crassiorum sunt partium. Et folia quidem ipsius quodammodo floribus similia sunt, nisi quod ad omnia imbecilliora, minusque efficacia. Sed & resina ipsius floribus similem facultatē obtinet, atque etiam calidiorum. Porro semen tum resina, tum floribus & subtiliorum est partium, & exiccantius: non tamen est admodum calidum. Deinde libro v. 11. eorumdem simplicium idem Galenus Populi ad hæc vtriusque describit suis verbis. Populus alba arbor misæ quodammodo temperata est, ex aqua tepida, & terrena extenuata essentia. quamobrem & abstergentis facultatis est particeps, hæcenus Galenus de vtriusque Populi facultatibus. At qui præter ea quæ a Galeno de populi facultatibus scripta sunt, sciant hoc velim rei medicæ studiosi, populam albam humorem scilicet ad radicem vtriusque aqua calida, in qua fermentum fuerit dissoluit, perusam, infra quatuordecim fangos copiosius edere, eius quoque gratissimos. Ceterum non inuenio Galenum Succini meminisse in simplicium medicamentorum censu, qui tamen lib. v. 1. 111. de compositione medicamentorum secundum locos passillum ex succo confectum ab Aesclepiade transferit: cuiusmodi est hæmoptois, longo tempore sufflentibus, & recenter phthisicis, purulenta è pectore difficulter euectibus, suppuratis, colicis, dysentericis, & inflatis conferre tradidit. Atqui referunt Prutheni, in quorum litora si iucius maris succini plurimum expuunt, eius genus quoddam reperiri, quod planè crystallant, quædam repræsentat. Hinc vim mirabilem inesse testantur, quod silicet femina deprehendatur an virgo sit & incorrupta, necne. Nam si vino icuicæ exhibeatur, efflicere aiunt, vt corrupta & viriata protinus vrinam reddere cogatur, id quod virgini enamire negat. Datur succinum magno auxilio tritum duorum cocleariorum mensura, Coli dolore affectis, diebus iribus continuis ante cibum ex tepenti aqua potandum. Idem, & præcipue album, ex aqua frigida potum, sitim illico sedat, & sudorem valentissime prociat. Arbor hæc Græcis dicta, Latinis Populus alba uocatur. Arabibus, Haur: Italis, Popolo bianco: Germanis, Bellen, Topulobaum: & Sarcab: Hispanis, Alamo blanco: Gallis, Peuplier. Quæ vero Arabibus, & Græco nomine, Latino Populus nigra uocatur. Mauritano, Haur romi: Italicis, Popolo nero: Germanico, Aßel, aut Poppel vuiden: Hispanico, Alamo nigro: Gallico, Tremble, & Peuplier. Boemice Topel. Quod Græce κακάρη seu κακάρη, Latine Elestrum seu Succini dicitur. Arabice Karabe seu Kakabere: Italicæ, Succino, & Arabice gialla: Germanicæ, Aglein, aut Boernstein: Hispanicæ, Eclarimente, aut Ambar Galicæ, Ambray: Alnus uero Græcis dicitur αλνός Italis Alno: Gallis Alune: Germanis Erlenbaum: Boemice wölfe. Betula autem Græcis βετυλα dicitur Italis Betula: Tridentinis Bedollo: Germanis Birkem: Boemis Birtza: Galis

Betule uires.

Populorū uires ex Gal.

Succini uires.

Nomina.

Maceris, & Macis diuicem.

Maceris facultates et Gal.

Macer.

M A C E R.

C A P. XCIII.

50 **M**acer ex Barbaria aduehitur, cortex flauescens, crassus, gustu perquam astringens. Qui contra cruentas excretiones, dysenterias, & alui fluxiones bibitur.

Non quid officinarum Macis, quo myrsicæ nucis prætextus inslar conteguntur, Dioscoridis sit Macer, non modo dubitandum est, sed etiam credendum (vt ego arbitror) magnam inter vtriusque esse differentiam. Cum enim Dioscorides dicat, Macer, qui ex Barbaria aduehitur, est cortex crassus, flauescens, & gustu perquam astringens: manifestè declarat, Macerem non esse officinarum macin, quod hoc tenue sit, gustu feruens, acre, perquam odoratum, amarum, culumque. Adde quod dixerit Plinius lib. xi. 1. cap. v. 111. Macis ex India aduehitur, cortex rubens, radicis magnæ, nomine arboris iuc: quales sit ea, incompertum habeo. Hanc etiamquam differentiam non ignorauit Serapion. nam postquam tradidisset ex aucto ritate Isach, Maciem esse nucis odoratæ operimentum, dixit secus esse, de quo loquebatur Dioscorides; quippe quod scriptum reliquerit, Macerem esse ligni corticem, siue corium. Quod cum compertum haberet Auicenna, de utroque seorsum tractauit, & Maciem odoratæ nucis inuolucrum ad caput 456. relegauit: Macerem uero radicis corticem capite 694. sub titulo Thelisfar descripsit. Præterea maximo est argumento, quod Macis & Macer utriusque inter se differant, quod Dioscorides, Galenus, & Paulus de odoratis nucis: quorum Macis est regumentum, nihil scriptis memoria reliquerit. Quippe si Macer, qui eis conuehebatur, Macis nobis vulgare extitisset, credendum sane est, quod cum illo quoque aduectæ essent myrsicæ nucis: quarum nihil historiam, & facultatē, cum sine & in uiribus, & in odore admirabiliter, nequaquam describere prætermississent. De macere Galenus lib. v. 11. simplicium medicamentorum, hæc scripsit tradidit. Macer cortex est, qui ex India conuehitur, gustu multum acerbo, cum leuicula quadam acrimonia odorata, incundum sane redolens, vt pleraque aromata, siue odorata, quæ ex India conuehitur. Videtur itaque & ipse ex mista constare essentia, pleraque terrena frigida, passula uerò calida, & tenuium partium. Quamobrem ualenter desiccatur, astringiturque: prouide calicis, & dysentericis miscetur facultatibus: in terio exiccantium consensens ordine, in caloris, frigorisque differentia neutrum inuigiter efficiens. hæc

Galenus. Ex quibus haud obscure colligi potest, quòd Macer longè differat à Maci. nanque ipse gustu non reperio hoc esse aded acerbum, nec tam leuissimè acrimoniosum: quin potius si degustetur, linguam, & fauces à modum uelliat: odorem iucundum perfundat, & leuissimum amarorem quadam cum siccitate relinquit. Quod facile ostendit, quòd Macis tantum calidè, quantum seci conceperit, uel fortasse plus calidè: & quòd pleraque ipsius essentia sit tenuissimum partium. Idcirco errare non crediderim, qui dixerint Macim odoratum ex calcare, & pariter siccare in fine secundi, uel in principio tertij. Quomobrem id Macer esse non potest, cum dicat Galenus consistare macerem essentia pleraque frigida terrestris, paucula uerò calida. Quibus facile concludi potest, quòd macer à Dioscoride, & Galeno descriptus hoc ano ad nos non aduehatur: siquidem nullus in officinis reperitur cortex, qui possit maceris historiam explere. Et quamuis Monachi illi, qui in Mesuem commentarios scripsere, nullam inter macem, & macerem ponendam esse differentiam pro certo afferunt; nulla tamen auctoritate (quod equidem sciam) aut ratione nituntur. Caterùm haud ignorandum est nec Galeno, nec Plinio, quòd dixerint ex India aduehi macerem, Dioscoridem repugnare, cum ex Barbaria ipse afferri dixerit: quoniam (ut Ptolomeus est auctor) quedam in India fluuius insula, uel urbs sita est, quae Barbaria dicitur: ex qua facile comportatur macer. Vel quòd afferretur ex Arabia eo maris sinu, qui à Barbaria insula Barbaricus appellatur. Quandoquidem (ut inquit Strabo) omnia, quae in India proneniunt, & scilicet parte, quae ad austrum uergit, similiter in Arabia nascuntur. Masus ut Gracis, ita Latinis Macer, atque etiam Macchir appellatur: Arabibus, Thalisfar: Italis, Macero. Quod Arabibus Bisbesse, recentioribus Gracis Μακισ quomodum & Latinis, & Italis Macis nominatur: Germanis, Muschaten blumen: Hispanis, Macias, & Macas.

Monachorū
opinio fallā.

Nemina .

V L M V S.

